Instytucja Województwa Małopolskiego

Urząd Pracy

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie

Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna

2015

Rynek pracy w Małopolsce 2014

Opracowanie powstało w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Krakowie

Autorzy raportu *Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna*
Agnieszka Słobodzian (red.), Agnieszka Brożkowska, Oskar Kuźniar, Marek Marczyk, Antonina Michalska-Sabal

Zespół autorski całości opracowania *Rynek pracy w Małopolsce 2014*
Katarzyna Antończak-Świder (red.), Agnieszka Brożkowska (red.), Maria Leńczuk (red.), Agnieszka Słobodzian (red.), Magdalena Słocińska (red.), Monika Wadowska (red.)
Adam Biernat, Małgorzata Dudziak, Emilia Galas, Agnieszka Grzonka, Monika Gucwa, Halina Juszczyk, Magdalena Kołodziejczyk, Marcin Krzowski, Oskar Kuźniar, Katarzyna Marchewka-Chwaja, Marek Marczyk, Antonina Michalska-Sabal, Anetta Okońska, Nina Pakuła, Olga Piotrowicz, Bożena Sochan, Justyna Zapała-Więch

Nadzór merytoryczny
Alina Paluchowska
p.o. Dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Copyright by Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonywane z podaniem źródła.

ISBN 978-83-63961-58-9
ISBN 978-83-63961-70-1

Wydawca:
Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
plac Na Stawach 1
30-107 Kraków
tel. 12 428 78 70
faks 12 422 97 85
kancelaria@wup-krakow.pl
www.wup-krakow.pl

Skład, opracowanie graficzne i druk:
Grafpol Agnieszka Blicharz-Krupińska
ul. Czarnieckiego1
53-650 Wrocław
tel. 507 096 545

Nakład 400 egz.

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie

Kraków 2015

Spis treści

Wstęp 2

Wnioski 3

Sytuacja na małopolskim rynku pracy w kontekście bezrobocia i wykluczenia społecznego 5

Struktura ludności według aktywności ekonomicznej 5

Bezrobocie rejestrowane 7

Struktura i przyczyny bierności zawodowej 9

Ubóstwo w Małopolsce 10

Osoby korzystające z pomocy społecznej 12

Sytuacja wybranych grup na małopolskim rynku pracy 14

Kobiety powracające na rynek pracy po okresie dezaktywacji zawodowej spowodowanej urodzeniem dziecka 14

Pozostawanie bez pracy osób młodych 17

Pozostawanie bez pracy osób w wieku 50+ 21

Pozostawanie bez pracy osób niepełnosprawnych 25

Wsparcie w zakresie aktywizacji zawodowej i integracji społecznej w Małopolsce 27

Poradnictwo zawodowe, informacja zawodowa oraz zajęcia aktywizacyjne 27

Pośrednictwo pracy 29

Pośrednictwo pracy w ramach EURES 31

Aktywne formy wsparcia osób bezrobotnych 31

Aktywizacja zawodowa wybranych grup 35

Wsparcie kobiet, które miały przerwę w aktywności zawodowej związaną z urodzeniem dziecka 35

Wsparcie osób młodych 35

Wsparcie osób w wieku 50+ 37

Wsparcie osób niepełnosprawnych 40

Wstęp

Raport *Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna* ujmuje zagadnienia z obszaru rynku pracy w szczególności w obszarze bezrobocia, bierności zawodowej i wykluczenia społecznego. W pierwszej części publikacji przedstawiono ogólną diagnozę w zakresie tej problematyki z uwypukleniem sytuacji kobiet powracających na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka, osób w wieku powyżej 50. r.ż., osób do 25. r.ż. oraz osób niepełnosprawnych. Wyróżnienie tych grup wynika z ujęcia ich jako priorytetowe w Programach Strategicznych Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Przyjęcie takiej polityki Województwa jest z kolei zgodne z zapisami krajowych i europejskich dokumentów strategicznych: unijną strategią rozwoju społeczno-gospodarczego Europa 2020 i Strategią Rozwoju Kraju 2020.

Z zaprezentowanych w raporcie analiz wynika, że podstawowymi obecnie wyzwaniami w obrębie rynku pracy są: niski wskaźnik zatrudnienia w grupie 15-64 lata, wysoka stopa bezrobocia osób młodych, narastanie problemu bezrobocia osób starszych, wciąż wysoki poziom bierności zawodowej osób niepełnosprawnych, niewystarczający udział w rynku pracy kobiet, wczesny wiek dezaktywizacji.

Poza diagnozą stanu obecnego niniejszy raport zawiera również informacje nt. działań podejmowanych w celu przeciwdziałania problemom bezrobocia i wykluczenia społecznego ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia kierowanego do kobiet, osób w wieku 50+, młodzieży oraz osób niepełnosprawnych.

Wnioski

W 2014 r. widoczna była poprawa sytuacji na rynku pracy. Po raz pierwszy od 5 lat przełamany został trend wzrostowy w zakresie liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Zwiększyła się też liczba ofert pracy zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy i wzrosła liczba podjęć pracy. Sprawdziły się więc w tym zakresie prognozy z ubiegłorocznego raportu (por. rozdział *Sytuacja na małopolskim rynku pracy w kontekście bezrobocia i wykluczenia społecznego*).

Prognozy na 2015 r. przewidują, że jeżeli nie nastąpią zakłócenia gospodarki o charakterze globalnym to poprawa sytuacji powinna się kontynuować (por. rozdział *Sytuacja na małopolskim rynku pracy w kontekście bezrobocia i wykluczenia społecznego*).

Dzięki spadkowi liczby bezrobotnych i biernych zawodowo w strukturze ludności Małopolski w wieku 15+ poprawiły się proporcje pomiędzy pracującymi a niepracującymi. W 2013 r. na 1 000 osób pracujących przypadało 992 osób niepracujących a w 2014 r. – 933 (por. rozdział *Sytuacja na małopolskim rynku pracy w kontekście bezrobocia i wykluczenia społecznego*).

Zróżnicowanie terytorialne w poziomie bezrobocia jest względnie stałe i niezależne od zmian poziomu tego zjawiska w poszczególnych okresach (por. rozdział *Sytuacja na małopolskim rynku pracy w kontekście bezrobocia i wykluczenia społecznego*). Zmiany w strukturze przyczyn bierności zawodowej są zbieżne ze zmianami demograficznymi. Rośnie udział biernych emerytów, spada udział biernych z powodu podjęcia nauki i uzupełniania kwalifikacji (por. rozdział *Sytuacja na małopolskim rynku pracy w kontekście bezrobocia i wykluczenia społecznego*).

Po jednorocznym wzroście w 2013 r. odsetka korzystających z pomocy społecznej związanym z podniesieniem pod koniec 2012 r. kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej w 2014 r. wskaźnik ten uległ ponownemu obniżeniu, co jest pozytywną informacją wskazującą na poprawę kondycji materialnej społeczeństwa (por. rozdział *Sytuacja na małopolskim rynku pracy w kontekście bezrobocia i wykluczenia społecznego*).

W 2014 r. kontynuował się obserwowany od 2009 r. systematyczny wzrost odsetka kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka w ogólnej populacji bezrobotnych. Ponad 60% kobiet z tej grupy pozostaje na bezrobociu powyżej roku, w tym 40% powyżej 2 lat. Jednocześnie udział tej grupy w ogóle objętych aktywizacją jest o połowę mniejszy niż jej odsetek w populacji bezrobotnych. Świadczy to albo o wyjątkowych problemach takich osób w powrocie na rynek pracy, albo o tym, że rejestrują się w urzędzie z innych powodów niż znalezienie zatrudnienia. Ostatnią nowelizacją ustawy wprowadzone zostały nowe możliwości wsparcia rodziców powracających na rynek pracy. Być może w kolejnym roku spowoduje to zwrot w sytuacji tej grupy (por. rozdział *Wsparcie w zakresie aktywizacji zawodowej i integracji społecznej w Małopolsce*).

Wyraźnie poprawia się sytuacja osób młodych na rynku pracy. W 2014 r. kontynuował się spadek zarówno w zakresie liczby, jak i udziału tej grupy w bezrobotnych ogółem. W stosunku do końca 2013 r. bardzo mocno też zmniejszyła się stopa bezrobocia dla grupy wiekowej 15-24 lata (spadek w Małopolsce z 29,1% do 19,4%). Osoby młode należą do najbardziej mobilnych i szybko reagujących na zmiany sytuacji gospodarczo–rynkowej. Obserwowane obecnie w ich przypadku pozytywne tendencje mogą się więc wiązać z ogólną poprawą rynkową. Dodatkowym bodźcem mogła być koncentracja w 2014 r. wsparcia aktywizacyjnego właśnie na tej grupie (por. rozdział *Wsparcie w zakresie aktywizacji zawodowej i integracji społecznej w Małopolsce*).

Odwrotne, a wiec niekorzystne zmiany obserwowane są z kolei w odniesieniu do osób w wieku powyżej 50. r.ż. Liczba bezrobotnych w tej grupie w stosunku do 2013 r. zmniejszyła się. Jednak skala spadku była słabsza niż pozostałych bezrobotnych i w rezultacie udział tej grupy w populacji bezrobotnych uległ ponownemu zwiększeniu. Na koniec 2014 r. był on już wyższy niż odsetek osób do 25. r.ż. Dotychczas sytuacja była odwrotna. Być może przyczyniło się do tego również ograniczenie w 2014 r. zakresu działań aktywizacyjnych skierowanych do tej grupy. Problemem w przypadku osób starszych jest też ich przedwczesna dezaktywacja. W Małopolsce ponad połowa (54%) osób w wieku 55-64 lata jest już bierna zawodowo. Wskaźnik aktywności zawodowej tej grupy stopniowo się poprawia, nadal jednak jest niższy niż w krajach Europy Zachodniej (por. rozdział *Wsparcie w zakresie aktywizacji zawodowej i integracji społecznej w Małopolsce*).

Sytuacja na małopolskim rynku pracy w kontekście bezrobocia i wykluczenia społecznego

Struktura ludności według aktywności ekonomicznej

Jedną z podstawowych informacji o rynku pracy są dane o poziomie aktywności zawodowej ludności. Główną miarą w tym zakresie jest współczynnik aktywności zawodowej. Wskaźnik ten określa jaka część ludności w wieku 15+, a w przypadku wskaźnika aktywności zawodowej w wieku produkcyjnym, jaka część ludności w wieku produkcyjnym jest aktywna zawodowo. Za osoby aktywne zawodowo uznawane są osoby pracujące oraz osoby bezrobotne. Pozostała część mieszkańców zaliczana jest do grupy biernych zawodowo. Osoby bezrobotne uznawane są za aktywne zawodowo ponieważ przyjmuje się, że są to osoby zdolne i gotowe podjąć pracę. Danych w tym obszarze dostarcza Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) prowadzone kwartalnie przez Główny Urząd Statystyczny zgodnie z metodyką Międzynarodowej Organizacji Pracy. Badanie polega na ankietowaniu ogólnopolskiej próby gospodarstw domowych. Gromadzone tą drogą dane mają więc deklaratywny charakter, ponieważ status osoby na rynku pracy określany jest na podstawie oświadczenia badanej osoby, bez weryfikacji w oparciu o formalne dokumenty. W odróżnieniu jednak od twardych danych pozyskiwanych ze sprawozdań przygotowywanych przez urzędy pracy (o zarejestrowanych bezrobotnych) i podmioty gospodarcze (o liczbie pracujących) zakłada się, że nie powinny zawierać błędów związanych ze zjawiskiem bezrobocia ukrytego i pracy w szarej strefie.

Dane BAEL wskazują, że rok 2014 przyniósł po raz kolejny wzrost liczby osób pracujących w Małopolsce, jednak tym razem wzrost ten był nieznaczny. Według danych uśrednionych z czterech kwartałów wyniósł on 2,5 tys. osób (czyli 0,2%). Ważne jest jednak, że w tym samym czasie liczba osób bezrobotnych oraz biernych zawodowo znacząco spadła. Najbardziej widoczny był spadek liczby osób bezrobotnych, który w omawianym okresie wyniósł 28 tys. osób, czyli ponad 17%. Spadek ten był dużo wyższy niż w latach 2012-2013. W 2014 r. spadła również liczba osób biernych zawodowo (o 26 tys., tj. 2,3%). Dane te wskazują na widoczną poprawę sytuacji na rynku pracy.

Wykres 1. Zmiana liczby ludności w Małopolsce w latach 2007-2014 (dane uśrednione I-IV kwartał, tys. os.)

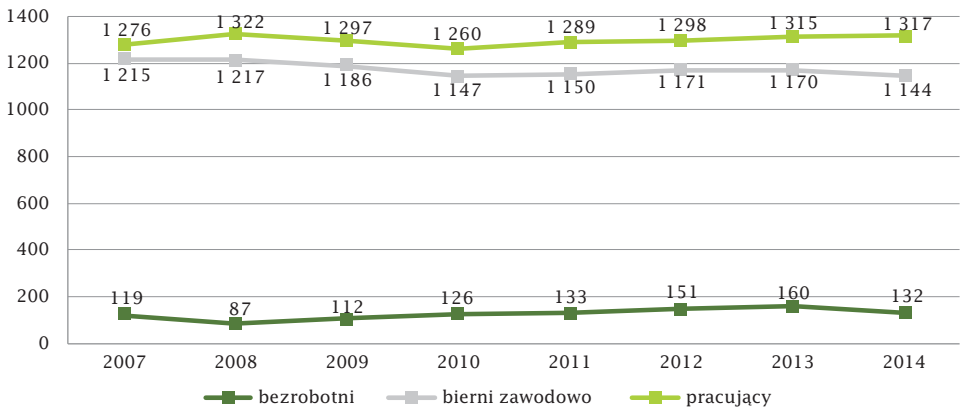

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS.

W czwartym kwartale 2014 r. w Małopolsce osoby aktywne zawodowo stanowiły 55,6% ludności powyżej 15 r.ż. (w tym 3,9% stanowiły osoby bezrobotne, a 51,7% osoby pracujące), a osoby bierne zawodowo – 44,4%. W porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego proporcje uległy zmianie na korzyść kategorii pracujących, za sprawą spadku udziału bezrobotnych i biernych. W ostatnim kwartale 2014 r. na 1 000 osób pracujących przypadały 933 osoby niepracujące (bierne zawodowo i bezrobotne), podczas gdy w 2013 r. były to 992 osoby[1].

Wykres 2. Struktura ludności Małopolski w wieku 15 lat i więcej według aktywności ekonomicznej w IV kw. 2014 r.

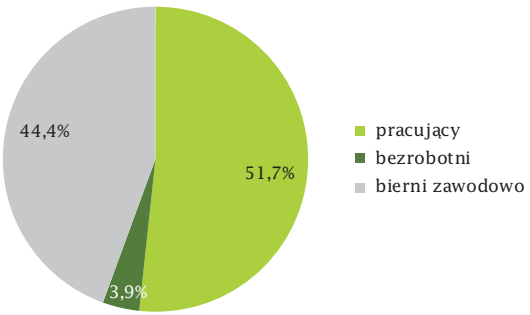

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS.

Aktywność zawodowa Małopolan kształtuje się na poziomie nieco niższym niż średnio w kraju. Współczynnik aktywności zawodowej wyrażający udział aktywnych zawodowo w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej wyniósł na koniec IV kwartału 2014 r. 55,6%, podczas gdy w skali Polski osiągnął on w tym czasie wartość 56,3%. Podobnie współczynnik aktywności zawodowej w wieku produkcyjnym wynosił w Małopolsce 73,6% a w kraju 74,6%. Pod względem poziomu aktywności zawodowej województwo małopolskie znajduje się mniej więcej w połowie rankingu województw. Sytuacja taka ma miejsce zarówno w przypadku współczynnika aktywności zawodowej liczonego dla grupy osób w wieku 15+ (8. miejsce), jak i w odniesieniu do współczynnika aktywności zawodowej liczonego dla osób w wieku produkcyjnym (7. miejsce). Wpływ na stosunkowo niski poziom współczynnika aktywności zawodowej może mieć w Małopolsce wysoki odsetek osób młodych w populacji, dla której liczony jest ten wskaźnik. Pod względem udziału osób w wieku 15-25 w grupie osób w wieku 15+ Małopolska znajduje się na 4. miejscu w kraju. Natomiast osoby młode w niskim stopniu są uczestnikami rynku pracy ze względu na długość procesu edukacji. Statystyki wskazują, że tylko około 1/3 osób w wieku 15-24 lata jest aktywna zawodowo. Na niski poziom współczynnika aktywności zawodowej niewątpliwie ma również wpływ niska aktywność zawodowa osób starszych tj. w wieku powyżej 50 lat. Pod względem wysokości współczynnika aktywności zawodowej osób w wieku 50+ Małopolska plasuje się na 11. miejscu w kraju.

Widoczna jest wyraźna różnica w poziomie aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn – 15,4 p.p. na niekorzyść kobiet. Różnice w aktywności zawodowej kobiet widoczne są zwłaszcza w kategoriach wiekowych 25-34 lata oraz 55-64 lata. Jest to związane z jednej strony z pełnieniem przez kobiety funkcji opiekuńczych i wychowawczych, a z drugiej z ich wcześniejszym od mężczyzn odchodzeniem na emeryturę oraz z czynnikami o charakterze kulturowym (tzw. tradycyjnym podziałem ról w rodzinie). Najmniejszą

[1] Informacja sygnalna GUS, marzec 2015, *Aktywność ekonomiczna ludności w województwie małopolskim w IV kwartale 2014 r.,* źródło: http://krakow.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/praca-wynagrodzenie/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-w-wojewodztwie-malopolskim-w-iv-kwartale-2014-r-,6,38.html , data pobrania: 31.03.2015.

różnicę w wartościach współczynnika aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn obserwujemy w kategorii 45-54 lata oraz powyżej 65. roku życia.

Najwyższe wartości współczynnika aktywności zawodowej występują w grupie wiekowej 35-44 lata, następnie wśród osób w wieku 25-34 lata oraz w wieku 45-54 lata. Poziom aktywności zawodowej jest też wyraźnie skorelowany z poziomem wykształcenia. Im wyższy poziom wykształcenia tym wyższy poziom aktywności zawodowej.

Czynnikiem różnicującym jest też miejsce zamieszkania. Współczynnik aktywności zawodowej jest wyższy wśród mieszkańców miast niż mieszkańców wsi.

Bezrobocie rejestrowane

Od okresu transformacji ustrojowej na polskim rynku pracy obecne jest zjawisko bezrobocia. Jest to sytuacja, w której nie wszystkie zdolne i gotowe do podjęcia zatrudnienia osoby mogą otrzymać pracę. Dane Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności dają tylko ogólną informację o poziomie tego zjawiska. Bardziej szczegółowe informacje dostępne są w ramach statystyk opisujących populację zarejestrowanych bezrobotnych.

Syntetycznym wskaźnikiem jakości rynku pracy oraz wielkością najczęściej używaną do opisu zjawiska bezrobocia jest stopa bezrobocia rejestrowanego.

Stałą charakterystyką Małopolski jest to, że stopa bezrobocia rejestrowanego dla województwa plasuje się poniżej wielkości tego wskaźnika dla Polski. W 2014 r.[2] w Małopolsce stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 9,9% w stosunku do 11,5% w Polsce[3]. Tendencje w zmianach wartości wskaźnika w Małopolsce są podobne do kierunków zmian stopy bezrobocia w kraju, okresy wzrostu oraz spadku stopy bezrobocia generalnie korelują w regionie i w kraju na przestrzeni lat. W 2014 r. spadek stopy bezrobocia w stosunku do roku poprzedniego wyniósł w województwie 1,6 p.p. natomiast w Polsce – 1,9 p.p. Można się spodziewać, że w roku 2015 bezrobocie spadnie około 1 do 2 p.p., uzyskując na koniec roku około 10% dla Polski i poniżej 9% dla Małopolski.

Wykres 3. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce i w kraju w latach 2005-2014 (%)

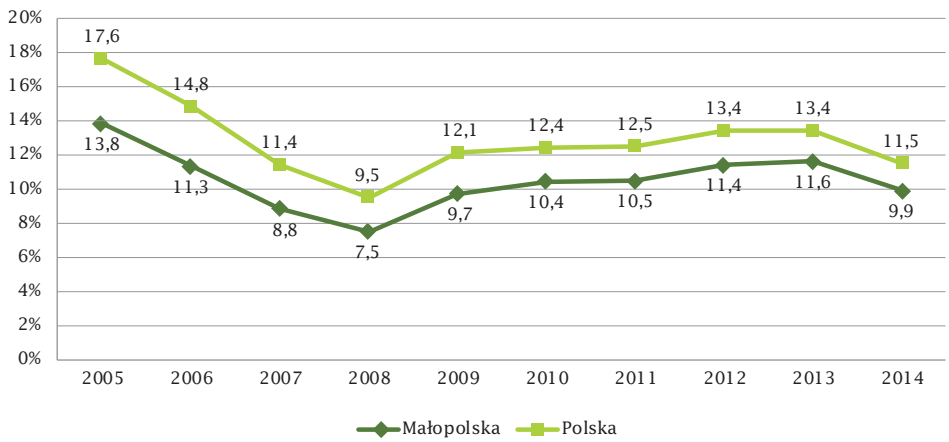

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków oraz GUS.

[2] Stopa bezrobocia w danym roku jest prezentowana według stanu na koniec roku. Wartości przedstawiono w procentach.
[3] Różnica między stopą dla Polski a Małopolski oscyluje od siedmiu lat wokół 1,5-2 p.p.

W roku 2014 miał miejsce spadek stopy bezrobocia we wszystkich województwach. W roku 2013 w 9 województwach nastąpił wzrost, a w 7 spadek. Największe zmniejszenie w porównaniu do roku 2013 odnotowano w województwie lubuskim o 2,9 p.p. oraz w warmińsko-mazurskim o 2,7 p.p. Małopolska zajmuje od lat czwarte miejsce w rankingu województw pod względem wartości tego wskaźnika[4]. Natomiast w trakcie 2014 r. kilkukrotnie przesunęła się na 3. i na 2. miejsce w tym rankingu.

Wykres 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwach na koniec 2014 r. (%)

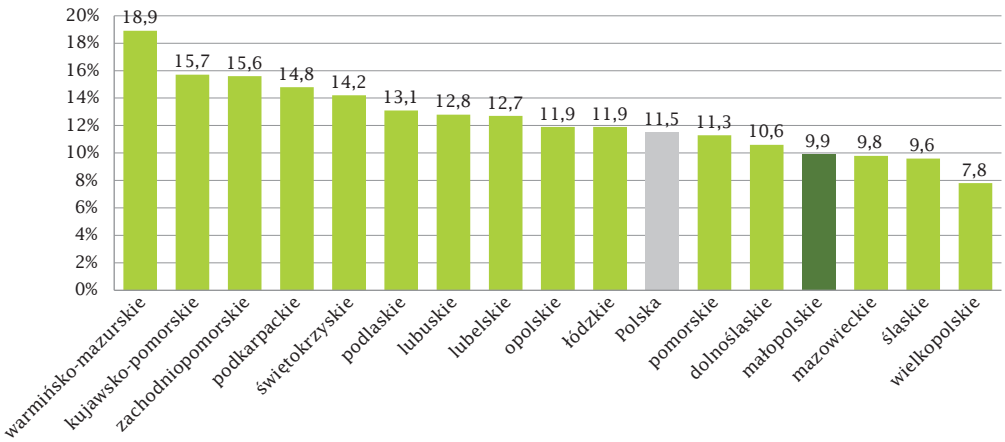

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków oraz GUS.

W porównaniu z 2013 r. spadek stopy bezrobocia miał też miejsce we wszystkich powiatach województwa małopolskiego, w tym największy w powiatach: dąbrowskim, myślenickim i nowosądeckim.

W Małopolsce utrzymuje się duże zróżnicowanie w poziomie bezrobocia w poszczególnych powiatach. Najniższe wskazania stopy bezrobocia występują w mieście Kraków. Na koniec 2014 r. różnica pomiędzy poziomem tego wskaźnika w Krakowie a powiatem dąbrowskim, w którym w ostatnim okresie notuje się najwyższy poziom stopy bezrobocia wynosiła 11,9 p.p. W 2013 roku było to 14,5 p.p.

Przestrzenny rozkład stopy bezrobocia w województwie ma się następująco: powiaty o najwyższej stopie leżą w pasie południowo-wschodnim (dąbrowski, tarnowski, nowosądecki, limanowski), jak również w części północno-zachodniej graniczącej z województwem śląskim (olkuski, chrzanowski). Natomiast najniższą stopę bezrobocia mają obszary miast (Nowy Sącz, Tarnów) i metropolii (Kraków i powiaty krakowski, miechowski, wielicki, bocheński).

Terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia ukazuje dwa zjawiska: obszary o wysokiej stopie bezrobocia to takie, w których bezrobocie ma w dużym stopniu podłoże strukturalne. Natomiast najniższe bezrobocie występuje na obszarach miejskich. Wyższe wartości stopy bezrobocia występują na obszarach dotkniętych procesami restrukturyzacji przemysłu[5] (olkuski, chrzanowski) oraz na obszarach typu rolniczego (dąbrowski, limanowski). Spośród 4 powiatów, w których udział pracujących w rolnictwie jest największy w Małopolsce dwa, które leżą w obszarach odległych od metropolii, mają najwyższą stopę bezrobocia w województwie (dąbrowski, limanowski). Natomiast te dwa leżące w pobliżu Krakowa należą do grup powiatów o poziomie stopy bezrobocia przeciętnym (proszowicki) i niskim (miechowski).

[4] Porównując stany stopy na koniec roku od 2008 r.
[5] Dotyczy górnictwa, przemysłu chemicznego, petrochemicznego, metalowego, motoryzacyjnego.

Obserwując zmiany liczby osób bezrobotnych figurujących w rejestrach PUP należy zauważyć, że w latach 2005-2008 dynamicznie zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych w rejestrach wynikała z utrzymywania się ujemnego salda pomiędzy napływami i odpływami z bezrobocia. Sytuacja uległa zmianie począwszy od czwartego kwartału 2008 r. – od tamtej pory co roku do rejestrów napływało więcej osób, niż z nich odchodziło (największy wzrost liczby osób bezrobotnych w ostatnich latach miał miejsce w 2009 r. – o prawie 33% w stosunku do roku poprzedniego).

Natomiast w roku 2014 nastąpił przełom na małopolskim rynku pracy w zakresie poziomu bezrobocia rejestrowanego. Po pięciu latach wzrostów bezrobocia liczba osób bezrobotnych spadła.

W 2014 roku liczba osób bezrobotnych w rejestrach powiatowych urzędów pracy w Małopolsce spadła ogółem o 15,5%[6] w stosunku do roku poprzedniego. W 2013 r. liczba osób bezrobotnych wzrosła ogółem o 2%, w 2012 r. wzrost był zdecydowanie większy – o 11%. Tak więc widoczne było w latach poprzednich wyhamowywanie tendencji wzrostowej, co zakończyło się zmianą trendu. Można prognozować, że jeżeli w 2015 r. nie nastąpią zakłócenia gospodarki o charakterze globalnym, to regionalny rynek pracy Małopolski nadal będzie znajdować się w fazie spadku bezrobocia, o skali generalnie podobnej jak miało to miejsce w roku 2014. W efekcie na koniec roku 2015 stan bezrobocia rejestrowanego powinien obniżyć się i osiągnąć poziom mieszczący się w widełkach 110-130 tysięcy osób bezrobotnych.

Struktura i przyczyny bierności zawodowej

Osoby bierne zawodowo są zdecydowanie bardziej oddalone od rynku pracy niż osoby bezrobotne ponieważ zarówno nie pracują, jak i nie deklarują chęci podjęcia pracy.

Zgodnie z danymi BAEL na koniec 2014 r. w Małopolsce było 1 116 osób biernych zawodowo. W stosunku do IV kwartału 2013 r. grupa ta zmniejszyła się o 5%.

Emerytura nadal pozostaje główną przyczyną bierności zawodowej (47,5%). W IV kwartale 2014 r. wzrósł odsetek osób podających ją jako powód nieposzukiwania pracy. W tym samym czasie odsetek osób biernych zawodowo podejmujących naukę i uzupełnianie kwalifikacji wyniósł 22,6% ogółu biernych zawodowo Małopolan (jest to drugi najczęstszy powód bierności zawodowej, jednak odsetek biernych z tego tytułu kolejny rok z rzędu spadł). Bierność z powodu choroby lub niepełnosprawności zadeklarowało 15,2% nieposzukujących pracy. Zniechęconych bezskutecznym poszukiwaniem pracy było, podobnie jak w latach ubiegłych, 2,2% osób biernych zawodowo. Inne powody osobiste lub rodzinne przyczyniające się do braku aktywności zawodowej podało 4,9% osób w tej grupie. Struktura wiekowa osób biernych zawodowo wiąże się bezpośrednio z przyczynami braku aktywności zawodowej – prawie 60% ogółu biernych zawodowo stanowią osoby powyżej 55. roku życia (emerytura). Niespełna jedna czwarta to natomiast osoby w wieku 15-24 lata, czyli młodzi uczący się. Wśród biernych zawodowo największy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym – 35,7% ogółu, a najmniejszy – z wykształceniem wyższym – 10,1%.

Populacja biernych zawodowo jest również zróżnicowana ze względu na płeć. Większość w tej grupie stanowią kobiety (673 tys. w stosunku do 443 tys. mężczyzn). W 2014 r. spadek liczby biernych zawodowo dotyczył zarówno kobiet (o 6%), jak i mężczyzn (o ok. 3%).

[6] Zmienność bezrobocia jest prezentowana w wartościach względnych – jako różnica liczby bezrobotnych w porównaniu do końca poprzedniego roku. Wartości przedstawiono w procentach.

Wykres 5. Zmiana liczby ludności biernej zawodowo w Małopolsce w latach 2007-2014 (dane uśrednione I-IV kw., tys. os.)

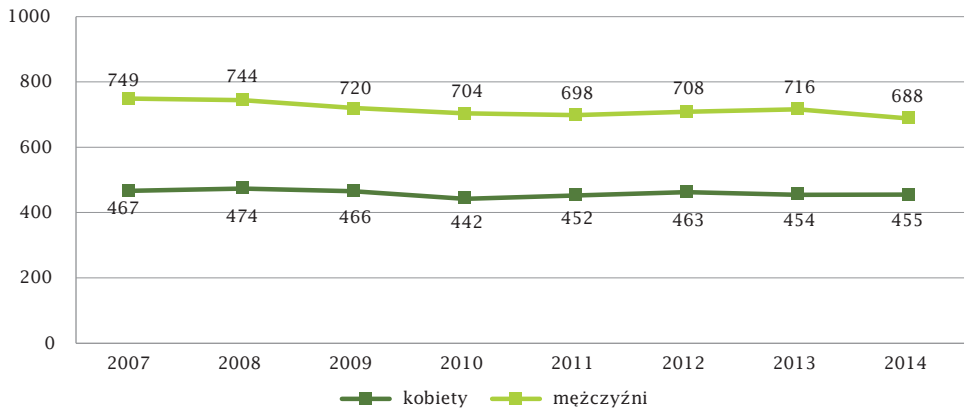

Źródło: opracowanie własne na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, GUS.

Ubóstwo w Małopolsce

Ubóstwo jest zjawiskiem zmiennym i dynamicznym, trudnym do zdefiniowania. W zależności od przyjętej metodologii pomiaru, różne grupy mogą zostać zakwalifikowane jako zagrożone ubóstwem. Główny Urząd Statystyczny regularnie prowadzi badania dotyczące skali zjawiska ubóstwa w Polsce, przy zastosowaniu różnych wskaźników: minimum egzystencji (granica ubóstwa skrajnego), relatywnej granicy ubóstwa, ustawowej granicy ubóstwa[7].

Pomimo dużej dynamiki zasięgu ubóstwa charakterystyka ludzi, których dotyka problem ubóstwa odznacza się względną trwałością i stabilnością głównych cech. Czynnikami zwiększającymi prawdopodobieństwo zagrożenia ubóstwem są: bezrobocie, niskopłatna praca skorelowana z niskim poziomem wykształcenia, wielodzietność, zamieszkiwanie na obszarze wiejskim lub w mieście liczącym do 20 tys. mieszkańców oraz świadczenia społeczne jako podstawowe źródło utrzymania. Grupą silnie zagrożoną ubóstwem pozostają dzieci i młodzież.

[7] Minimum egzystencji (granica ubóstwa skrajnego) – obejmuje potrzeby (podstawowe dobra i usługi związane z elementarnymi potrzebami żywnościowymi i mieszkaniowymi), których niezaspokojenie stanowi zagrożenie dla zdrowia, a w skrajnych przypadkach także dla życia człowieka;
Relatywna granica ubóstwa – kwota równa połowie wydatków ogółu gospodarstw domowych;
Ustawowa granica ubóstwa (próg interwencji socjalnej) – kwota uprawniająca według obowiązujących w danym roku przepisów do ubiegania się o przyznanie świadczeń z pomocy społecznej (w 2013 r. wynosiła 542 zł miesięcznie dla gospodarstw jednoosobowych oraz 1 824 zł miesięcznie dla gospodarstw czteroosobowych).

Wykres 6. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem według granic ubóstwa w Małopolsce i Polsce w latach 2005-2013 (%)

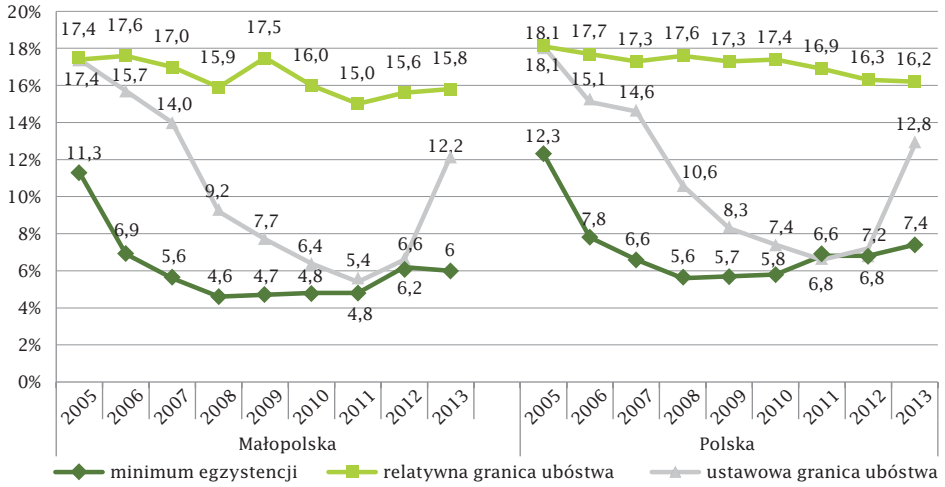

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Wartości wskaźników ubóstwa dla Małopolski są od lat korzystniejsze niż wartości średniokrajowe. Sytuacja małopolskich gospodarstw domowych w 2013 r. nie uległa w stosunku do 2012 r. radykalnym zmianom. Odsetek osób żyjących poniżej minimum egzystencji wyniósł w 2013 r. 6% (o 0,2 p.p. mniej niż w 2012 r.). Dla porównania dla Polski wskaźnik ten kształtował się na poziomie 7,4%, i nieznacznie wzrósł w stosunku do roku wcześniejszego (o 0,6 p.p.). Niemal na takim samym poziomie jak rok wcześniej kształtowała się wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym (wzrost o 0,2 p.p. w stosunku do 2012 r.). W 2013 roku odnotowano natomiast znaczny wzrost liczby osób żyjących poniżej progu interwencji socjalnej (o 5,6 p.p. w stosunku do 2012 r.). Nie było to jednak spowodowane pogorszeniem sytuacji materialnej gospodarstw domowych, lecz wynikało w głównej mierze ze wzrostu na koniec 2012 r. wartości progów interwencji socjalnej z 477 zł do 542 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz z 351 zł do 456 zł dla osoby w gospodarstwie wieloosobowym.

Wykres 7. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w województwach w 2013 r. (%)

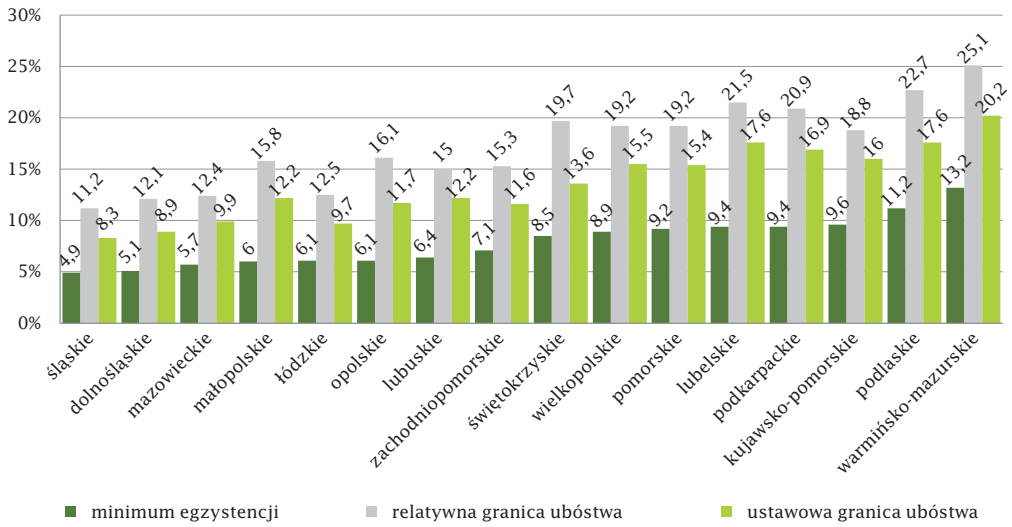

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Ubóstwo w Polsce jest zróżnicowane pod względem regionalnym. Według danych z 2013 r. ubóstwem skrajnym w największym stopniu zagrożeni byli mieszkańcy północno-wschodniej Polski, tj. województwa warmińsko-mazurskiego (13,2%) i podlaskiego (11,2%). Blisko co 10. osoba zagrożona była ubóstwem skrajnym w województwach: kujawsko-pomorskim, lubelskim, podkarpackim i pomorskim. Najmniej osób o wydatkach poniżej minimum egzystencji zamieszkuje w województwie śląskim (4,9 %), dolnośląskim (5,1%) oraz mazowieckim (5,7%). Wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem skrajnym lokuje Małopolskę na 4. pozycji wśród regionów w Polsce.

Osoby korzystające z pomocy społecznej

W 2014 r. w Małopolsce objęto wsparciem w ramach pomocy społecznej 79,6 tys. rodzin, a tym samym niespełna 228 tys. osób w tych rodzinach, co stanowi 6,8% mieszkańców regionu.

Wykres 8. Odsetek korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2007-2014 (%)

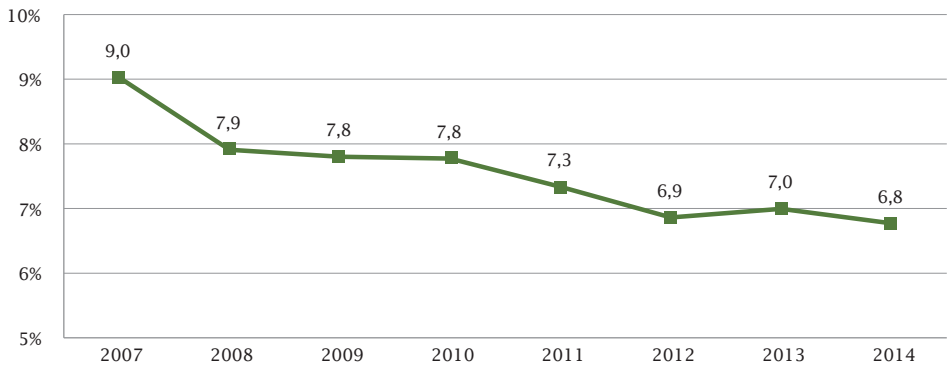

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 oraz Banku Danych Lokalnych, GUS.

Odsetek mieszkańców regionu objętych świadczeniami z pomocy społecznej jest wartością uśrednioną, a więc nie odzwierciedla w pełni sytuacji w całym regionie. W województwie małopolskim występuje wyraźne zróżnicowanie terytorialne w zakresie liczby osób korzystających ze wsparcia ze strony pomocy społecznej. Najmniej korzystną sytuacją w tym zakresie, podobnie jak w latach ubiegłych, charakteryzują się powiaty limanowski, nowosądecki, gorlicki i dąbrowski. Najkorzystniejsza sytuacja niezmiennie dotyczy miasta Kraków oraz powiatu krakowskiego.

Mapa obrazująca odsetek mieszkańców danego powiatu korzystających ze świadczeń pomocy społecznej pokrywa się w dużej mierze z terytorialnym zróżnicowaniem stopy bezrobocia. Powiaty o najwyższym odsetku osób objętych wsparciem w ramach systemu pomocy społecznej są równocześnie powiatami o najwyższej stopie bezrobocia w regionach i odwrotnie. Powiaty o najniższym odsetku beneficjentów pomocy społecznej są powiatami charakteryzującymi się najniższą stopą bezrobocia.

Mapa 1. Odsetek mieszkańców powiatów korzystających z pomocy społecznej w 2014 r. (%)

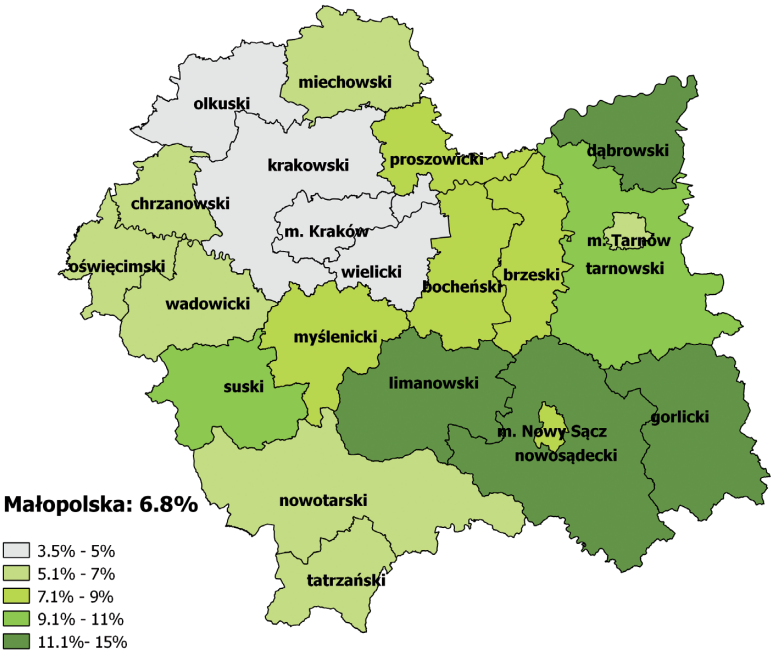

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z sprawozdania MPiPS-03 oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Mapa 2. Stopa bezrobocia na koniec 2014 r. (%)

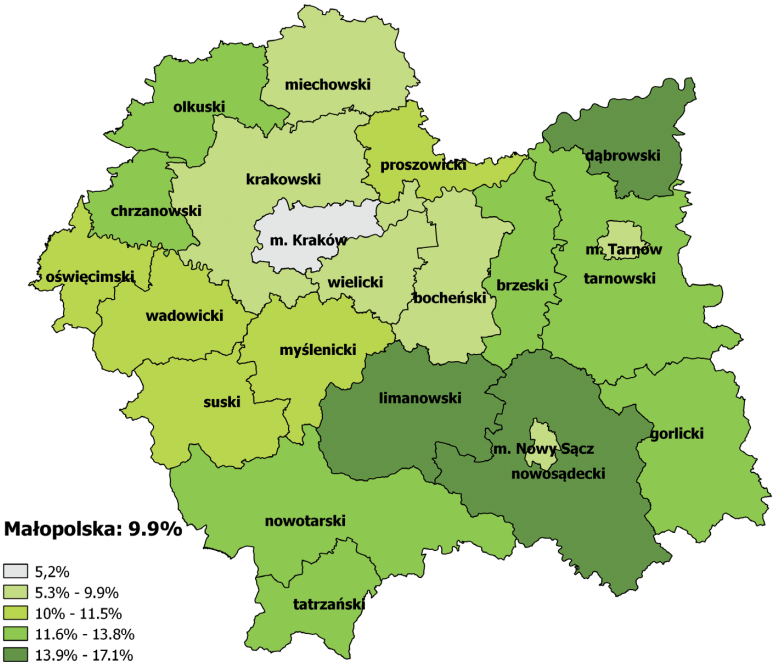

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z sprawozdania MPiPS-03 oraz danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Problemy społeczne będące powodami udzielania pomocy społecznej dotyczą różnych sfer życia. Od lat wśród przyczyn przyznawania świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce dominują problemy związane z trudną sytuacją ekonomiczną, brakiem pracy, kłopotami zdrowotnymi oraz trudnościami w prawidłowym funkcjonowaniu rodziny.

Należy jednak pamiętać, że zazwyczaj w jednej rodzinie korzystającej ze świadczeń w ramach pomocy społecznej występuje kilka problemów jednocześnie. Także w 2014 r. nie odnotowano w tym zakresie zmian. Najdotkliwszym problemem w Małopolsce nadal pozostawało ubóstwo i bezrobocie. Kolejnymi pod względem częstości występowania powodami przyznawania świadczeń pomocy społecznej były długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczych, niepełnosprawność i potrzeba ochrony macierzyństwa. Sporadycznie powodami objęcia świadczeniami społecznymi są alkoholizm, przemoc w rodzinie czy sytuacja kryzysowa.

Wykres 9. Główne powody udzielania pomocy społecznej w 2013 i 2014 roku (%)*

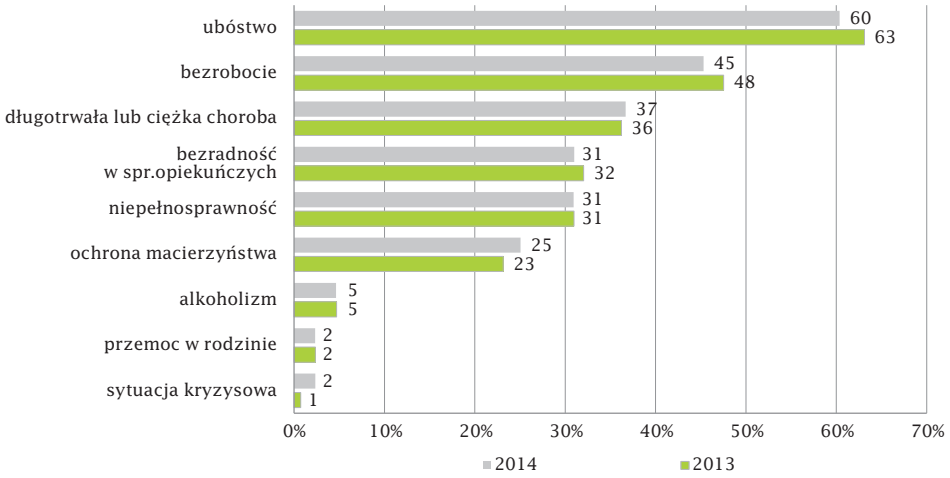

* Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ kilka powodów udzielania wsparcia może występować łącznie.
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03.

Sytuacja wybranych grup na małopolskim rynku pracy

Niektóre grupy osób radzą sobie wyraźnie gorzej na rynku pracy. Są to osoby, które ze względu na różne problemy są mniej konkurencyjne w oczach pracodawców. Problemem może być wiek, brak doświadczenia, obowiązki rodzinne i opiekuńcze, brak pełnej sprawności fizycznej lub psychicznej, długi czas pozostawania bez pracy, niskie kwalifikacje. Dla wyrównania szans osób defaworyzowanych na ryku pracy potrzebne jest odpowiednie wsparcie.

Poniżej przedstawiono szczegółowe charakterystyki grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, które zostały wskazane jako priorytetowe w małopolskich *Programach Strategicznych 2011-2020.*

Kobiety powracające na rynek pracy po okresie dezaktywacji zawodowej spowodowanej urodzeniem dziecka

Na koniec 2014 r. w Małopolsce w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 15 819 kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka. W stosunku do końca 2013 r. liczebność tej grupy zmniejszyła się o 5%. Odpływ z bezrobocia w przypadku tych osób był jednak znacznie mniej intensywny niż innych grup bezrobotnych i w efek-

cie udział tej grupy w bezrobotnych ogółem ponownie zwiększył się. Podobne zmiany miały miejsce w skali całego kraju.

Od 2009 r. obserwowany jest systematyczny wzrost odsetka tej grupy w populacji bezrobotnych zarówno w Małopolsce, jak i w Polsce. Wskazuje to na trudności w powrocie na rynek pracy kobiet, które miały przerwę w życiu zawodowym w związku z urodzeniem i wychowywaniem dzieci.

Wykres 10. Udział kobiet bezrobotnych po urodzeniu dziecka w ogóle bezrobotnych w Polsce i Małopolsce (%)

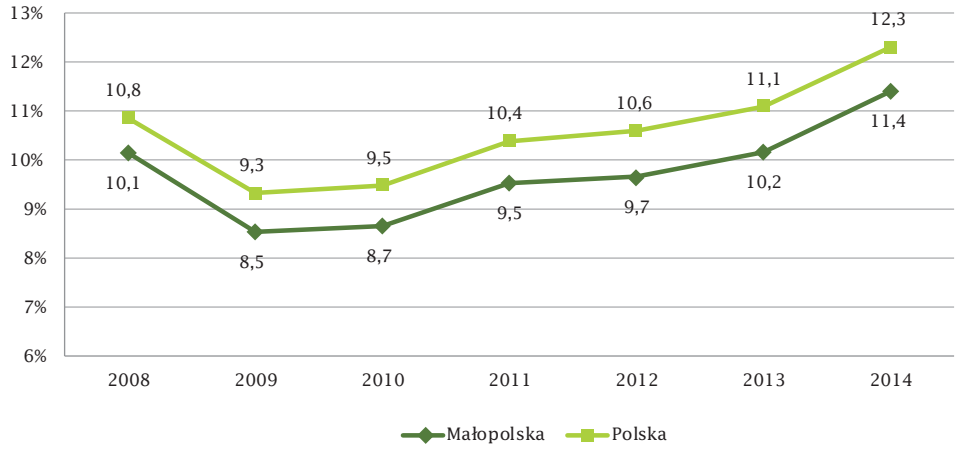

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków i danych MPiPS.

Kobiety poszukujące pracy po przerwie związanej z urodzeniem dziecka są stosunkowo młode. Niemal co druga kobieta z tej grupy była w wieku pomiędzy 25-34 lata, a co trzecia w wieku 35-44 lata. Znaczna część, bo prawie 1/3 nie posiadała jeszcze żadnych doświadczeń zawodowych, a pozostałe osoby posiadały niewielki staż pracy. U co drugiej kobiety z tej grupy nie przekraczał on 5 lat.

Wykres 11. Porównanie struktury wg wieku kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka z ogólną populacją bezrobotnych (%)

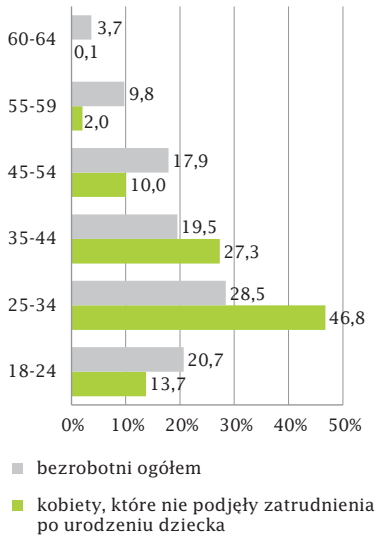

Wykres 12. Porównanie struktury wg stażu pracy kobiet, które nie podjęły pracy po urodzeniu dziecka z ogólną populacją bezrobotnych (%)

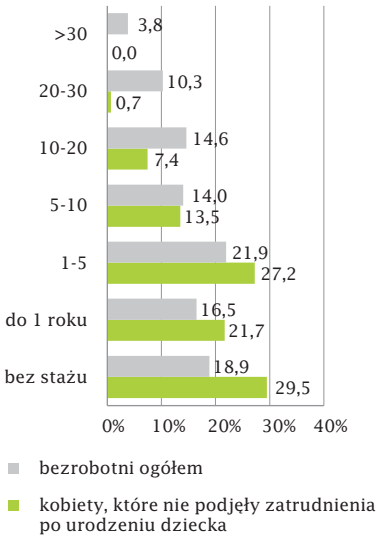

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Poziom wykształcenia kobiet, zamierzających powrócić do aktywności zawodowej po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dzieci jest jedynie nieznacznie niższy niż w przypadku ogółu bezrobotnych. Nieco większy jest w tej grupie udział osób z wykształceniem nie wyższym niż gimnazjalne, a z drugiej strony nieco niższy udział osób z wykształceniem wyższym. Ponad 60% kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka pozostaje na bezrobociu dłużej niż rok, w tym prawie 40% pozostaje bezrobotnymi powyżej 2 lat. Uzasadnione wydaje się być pytanie, czy przyczyną są rzeczywiste problemy w podjęciu zatrudnienia, czy też w jakiejś części kobiety mające na wychowaniu małe dzieci nie dokonują rejestracji w urzędzie tylko w celu zapewnienia sobie ubezpieczenia społecznego.

Wykres 13. Porównanie struktury wg wykształcenia kobiet które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka z ogólną populacją bezrobotnych (%)

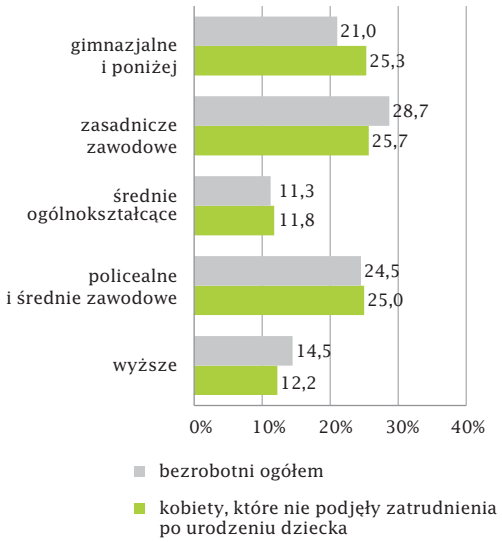

Wykres 14. Porównanie struktury wg czasu pozostawania bez pracy kobiet, które nie podjęły pracy po urodzeniu dziecka z ogólną populacją bezrobotnych (%)

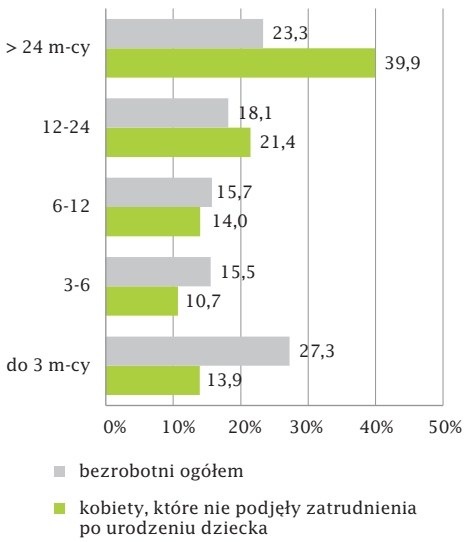

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków i danych MPiPS.

Największe natężenie tego problemu wyrażające się wysokim odsetkiem kobiet, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka ma miejsce we wschodniej i południowej części województwa, czyli na obszarach o najwyższym poziomie bezrobocia. Udział tej grupy osiąga w tych rejonach nawet 17%.

Mapa 3. Udział kobiet, które po urodzeniu dziecka nie podjęły zatrudnienia w ogólnej liczbie bezrobotnych (%)

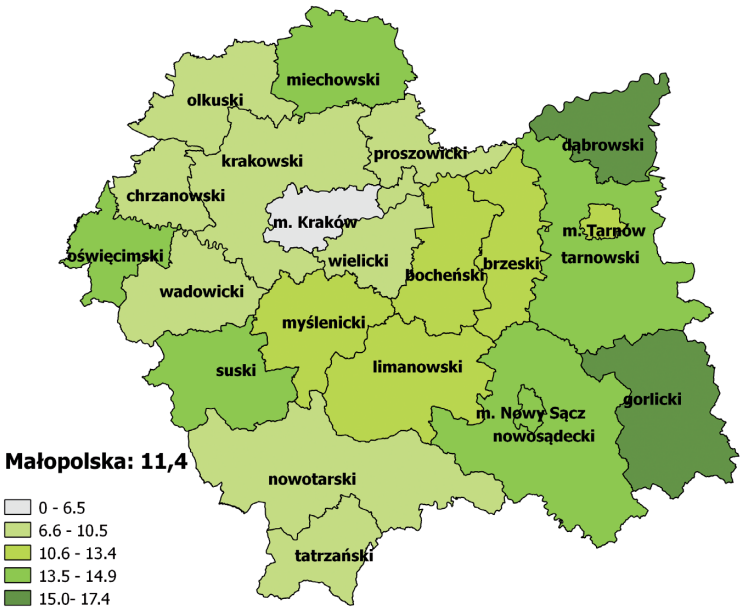

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków i danych MPiPS.

Pozostawanie bez pracy osób młodych

W Małopolsce na koniec 2014 r. odsetek osób do 25 r.ż. w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł 20,7%. Jest to najwyższy poziom w kraju, będący też pochodną struktury wiekowej populacji – województwo Małopolskie należy do „najmłodszych" w kraju. Wszystkie województwa odnotowały w 2014 r. w stosunku do roku poprzedniego spadek udziału osób młodych w liczbie bezrobotnych, skala spadków wahała się między 1,1 a 3,4 p.p. W Małopolsce wartość ta zmniejszyła się o 2,6 p.p. i był to jeden z czterech największych spadków w Polsce.

Wykres 15. Dynamika zmiany i udział osób do 25. r.ż. w ogólnej liczbie bezrobotnych w województwach

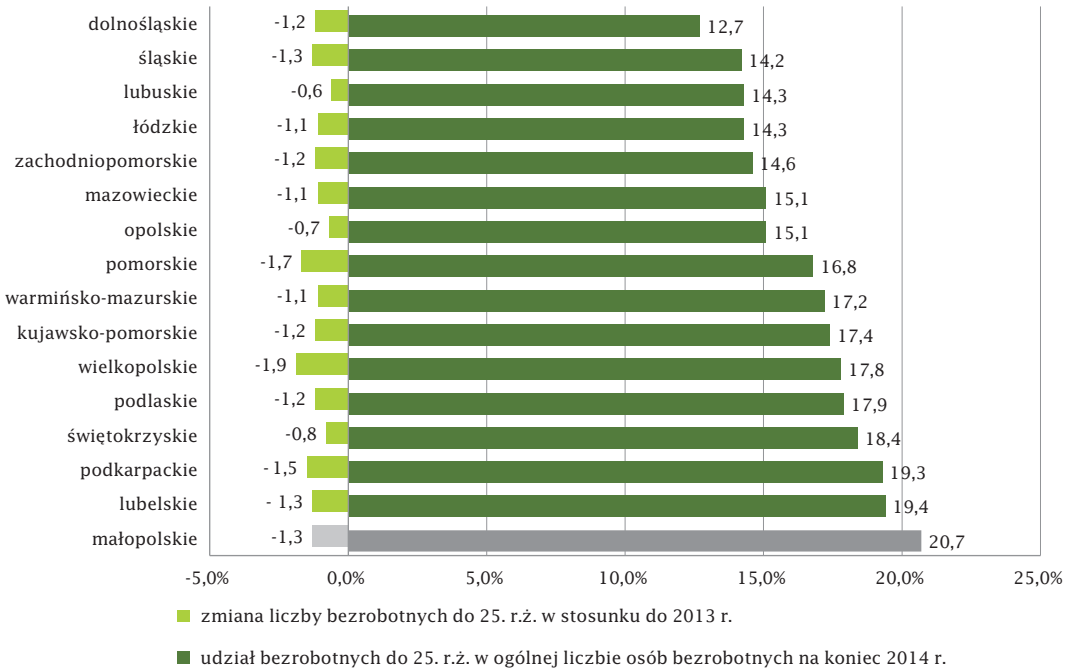

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Redukcje udziału grupy wiekowej do 25 r.ż. w zbiorowości bezrobotnych odnotowały wszystkie małopolskie powiaty, choć ich skala była zróżnicowana. Największe spadki na koniec 2014 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zarejestrowano w powiatach: miechowskim (4,6 p.p.), chrzanowskim i wadowickim (4 p.p.) oraz oświęcimskim i proszowickim (3,9 p.p.). Najsłabiej udział osób młodych w populacji bezrobotnych zmniejszył się w powiecie tatrzańskim (0,3 p.p.) i Krakowie (1,1 p.p.). Z kolei w gronie powiatów o największym udziale grupy młodych w ogóle bezrobotnych znalazły się powiaty: proszowicki (33,3%), miechowski (28,6%), tarnowski (28,1%) – ich sytuacja nie zmieniła się od 2013 r. Najmniejszy udział mają, podobnie jak w roku poprzednim, powiaty grodzkie: Kraków (9,4%), Tarnów (14,4%), Nowy Sącz (15,4%) a także powiat oświęcimski (15,7%) i chrzanowski (15,9%). Większość powiatów (13 z 22) przekracza wojewódzką wartość udziału osób młodych w ogólnej liczbie bezrobotnych. W skali całego województwa ubytek liczebności osób bezrobotnych w wieku do 25. r.ż. wraz ze spadkiem udziału tej grupy w populacji bezrobotnych obserwowany jest od 2013 r.

Mapa 4. Odsetek osób do 25. r.ż. w populacji bezrobotnych w Małopolsce na koniec 2014 r. (%)

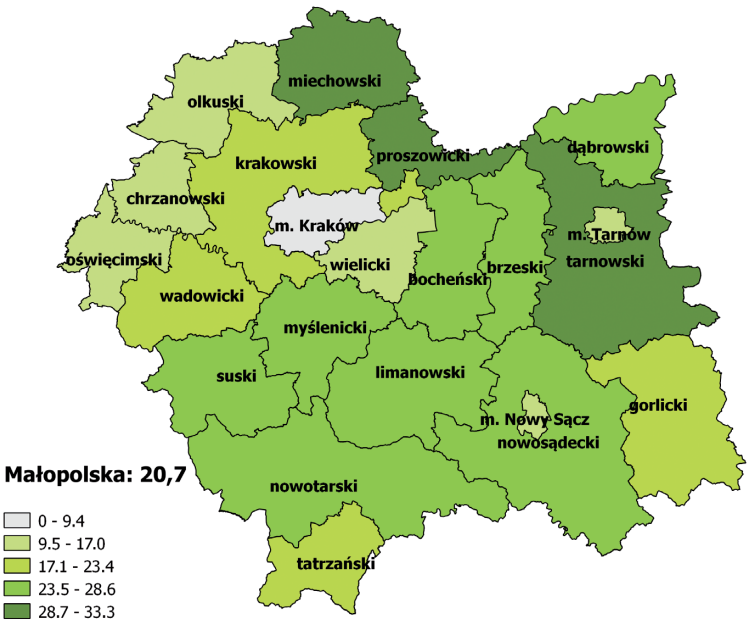

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Aktywność zawodową przejawia w Małopolsce około 1/3 populacji osób w wieku do 25 lat[8] – dla sporej części tej grupy jednak to edukacja, nie praca stanowi priorytet. W starszej grupie wiekowej (25-34 lata) współczynnik aktywności zawodowej pokazuje, że ponad 85% osób w tej grupie pracuje bądź szuka pracy.

Stopa bezrobocia w grupie wiekowej do 25. r.ż. jest prawie 3-krotnie większa niż dla całej populacji bezrobotnych. W Małopolsce w tej grupie wiekowej stopa bezrobocia wg BAEL spadła o 9,7 p.p. w przeciągu 2014 r. Stopa bezrobocia, w porównaniu IV kwartału 2014 r. z analogicznym kwartałem roku poprzedniego, spadła we wszystkich grupach wiekowych, jednak w najmłodszej grupie wiekowej obejmującej osoby do 25. r.ż., nastąpiła największa poprawa. Stopa bezrobocia wśród osób młodych zmalała w porównywanym okresie także w Polsce, chociaż nie tak mocno jak w Małopolsce (o 5,3 p.p. w kraju, o 9,6 p.p. w Małopolsce), pomimo spadku pozostaje także wyższa niż stopa wojewódzka.

[8] 31,7% w IV kwartale 2014 roku. Na podobnym poziomie ten wskaźnik kształtuje się w Polsce: 33,1% w IV kwartale 2014 roku.

Wykres 16. Stopa bezrobocia wg BAEL w IV kwartale 2013 i 2014 r. (%)

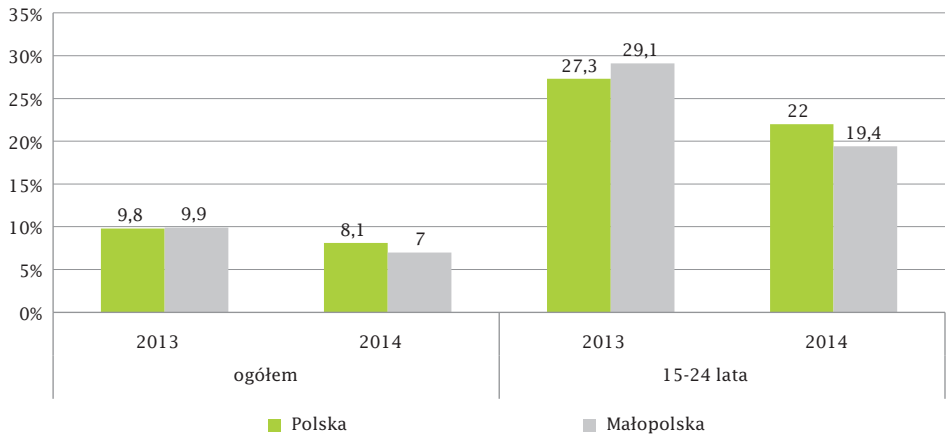

Źródło: opracowanie własne na podstawie kwartalnej informacji o rynku pracy w IV kwartale 2014, GUS.

W trakcie 2014 r. zbiorowość osób bezrobotnych do 25 r.ż. uszczupliła się o 9 599 osób, na koniec roku 2014 było ich 28 753. Dynamika zmiany oraz liczebność grupy młodych bezrobotnych stawia ją w lepszej sytuacji niż osoby bezrobotne po 50. r.ż. Wśród młodych bezrobotnych największy udział na koniec 2014 r. mają: osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (31%), zasadniczym zawodowym (25%), oraz osoby bez stażu pracy (51%). W całej populacji nieznacznie przeważają kobiety (51%).

Analiza przyczyn bezrobocia wśród młodych Małopolan wskazuje, że problemami o największej intensywności w grupie bezrobotnych do 25 r.ż. są: brak doświadczenia zawodowego, długotrwałość bezrobocia (co może wynikać z nietrwałości zatrudnienia osób młodych i ich częstych powrotów do rejestrów PUP), kwalifikacje zawodowe uznawane za niewystarczające w kontekście potrzeb pracodawców.

Wykres 17. Bezrobotni do 25. r.ż. w Małopolsce – skala problemów utrudniających wejście/utrzymanie się na rynku pracy w IV kwartale 2014 r. (%)

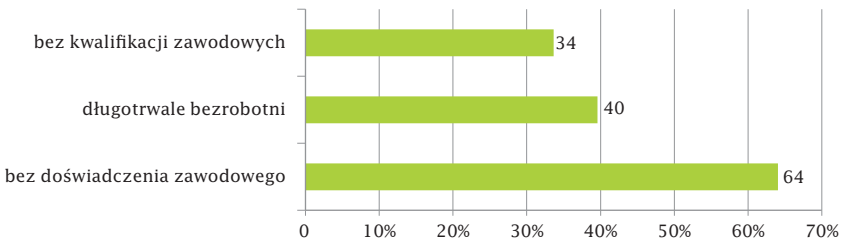

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika nr 1 do sprawozdania MPiPS – 01.

Grupa osób do 25. r.ż. nie jest zbiorowością homogeniczną. Dokonywany po gimnazjum wybór dalszej ścieżki kształcenia determinuje, czy w wieku 18-24 lata priorytetem danej osoby będzie aktywność edukacyjna, czy praca zawodowa. Zdecydowana większość absolwentów LO oraz studiów licencjackich kontynuuje naukę, przy czym łączenie edukacji z pracą jest powszechne tylko w drugiej grupie. Absolwenci szkół zawodowych najczęściej wybierają ścieżkę rozwoju zawodowego, w dalszej kolejności trzema równorzędnie powszechnymi scenariuszami są w ich przypadku: podjęcie dalszej nauki, łączenie nauki z pracą oraz bierność/bezrobocie.[9]

[9] *Zawodowy start. Raport z badania losów absolwentów szkół zawodowych 2013,* Kraków, WUP Kraków, 2014.

Kolejnym czynnikiem różnicującym grupę osób młodych jest płeć. O trudności łączenia życia rodzinnego z zawodowym i pełnieniu funkcji opiekuńczych przede wszystkim przez kobiety mówi porównanie aktywności ekonomicznej kobiet i mężczyzn w grupach wiekowych 15-24 lata. Ta dotykająca kobiety trudność nasila się wyraźnie w starszej grupie wiekowej, obejmującej osoby w wieku 25-34 lata.

Wykres 18. Współczynnik aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn do 25. r.ż. w Małopolsce w IV kwartale 2014 r. (%)

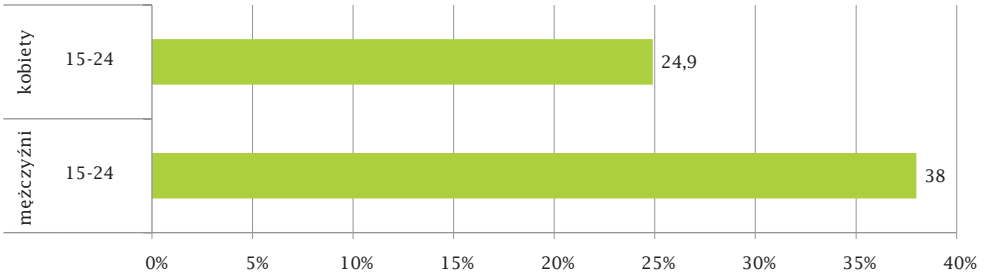

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych, GUS.

Z porównania populacji osób młodych z osobami starszymi pod względem postaw oraz sposobów szukania pracy wynika, że osoby starsze intensywniej poszukują pracy i wydają się być bardziej świadome potrzeby przeciwdziałania bierności zawodowej. Z kolei osoby młode są aktywniejsze i częściej korzystają z bardziej skutecznych sposobów poszukiwania pracy, włączając w poszukiwania znajomych, chodząc na rozmowy kwalifikacyjne i rozsyłając CV nawet bez ogłoszenia. Wśród pierwszych doświadczeń zawodowych osób młodych dominują prace dorywcze, proste (w budownictwie, gastronomii, handlu), praca bez umowy lub wykonywana na podstawie umów cywilno-prawnych.

Osoby młode deklarują większą od innych grup wiekowych skłonność do migracji zarobkowej – krajowej bądź zagranicznej. Częstym wzorcem migracji zagranicznej jest „bocian": pół roku za granicą, pół roku w Polsce; „bociany" najczęściej wiedzą, na jak długo jadą, a zarobione środki przeznaczają na cele konsumpcyjne. Osoby te nie są zainteresowane podjęciem pracy w kraju – za granicą zarabiają więcej (mimo, że sezonowo i dorywczo) i najczęściej legalnie. Emigracja zarobkowa jest domeną mężczyzn. Uzasadnieniem wahadłowego charakteru emigracji jest ich sytuacja rodzinna.[10]

Pozostawanie bez pracy osób w wieku 50+

W Małopolsce, podobnie jak i w całym kraju, istotnym problemem jest niski odsetek osób aktywnych zawodowo (pracujących i poszukujących pracy) i niski poziom zatrudnienia w grupie wiekowej 50+.

Współczynnik aktywności zawodowej, czyli udział osób aktywnych zawodowo (tj. pracujących i bezrobotnych) w liczbie ludności w wieku 55-64 lata wynosił w Małopolsce nieco ponad 46%, niewiele niższe wartości wskaźnik ten przyjął w Polsce.[11] Tymczasem średnia wartość tego wskaźnika dla 28 krajów Unii Europejskiej kształtuje się na poziomie ponad 55%. Oznacza to, że **zarówno w Polsce, jak i w Małopolsce więcej niż co**

[10] Na podstawie wyników badań fokusowych przeprowadzonych na zlecenie WUP w ramach projektu *Małopolskie Gwarancje dla Młodzieży Badanie potrzeb i priorytetów osób młodych w kontekście ich aktywizacji oraz barier funkcjonowania na rynku pracy.*

[11] Bank Danych Lokalnych III kw. 2014, GUS

druga osoba w wieku 55-64 lata zakończyła aktywność na rynku pracy przechodząc w stan bierności zawodowej.

Dane dotyczące aktywności zawodowej Małopolan po 50. r.ż. przedstawiają wartości mniej korzystne niż średnia dla krajów UE, należy jednak podkreślić, że systematycznie, od kilku lat poprawiają się. Przykładem jest wskaźnik zatrudnienia dla grupy osób 55-64 lata – w Małopolsce w III kw. 2005 roku wynosił 36,9% natomiast w III kw. 2014 r. już 42,8%.[12]

Odsetek osób bezrobotnych w wieku 50+ znajdujących się w rejestrach małopolskich powiatowych urzędów pracy rósł od kilku lat i w 2014 r. osiągnął poziom 23%. Liczba osób powyżej 50. r. na koniec 2014 r. wynosiła prawie 32 tys. W porównaniu do końca 2013 r. liczba ta spadła, jednak odsetek osób 50+ pośród bezrobotnych wzrósł, w efekcie czego prawie co czwarta osoba bezrobotna miała skończone 50 lat.

Wykres 19. Liczba bezrobotnych w wieku 50+ i ich odsetek w ogóle bezrobotnych (XII 2005-XII 2014)

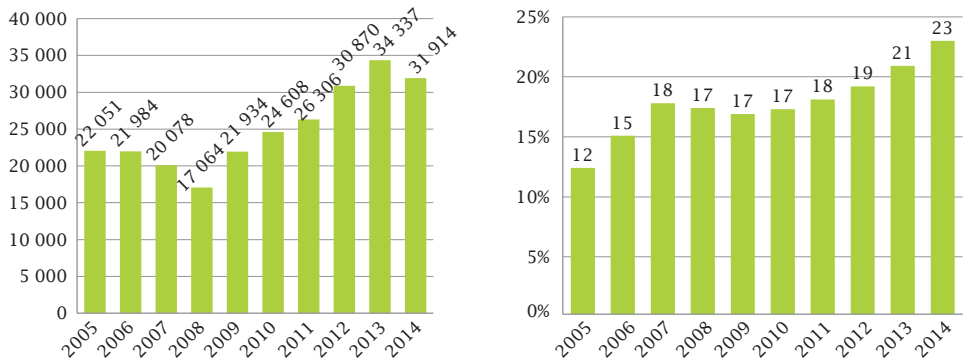

Źródło: na podstawie danych WUP Kraków za XII 2014.

W 2014 r. w Małopolsce przeprowadzono badanie, w ramach którego analizowano sytuację osób po 50. r.ż. na małopolskim rynku pracy.[13] W badaniu tym określono główne przyczyny determinujące trudności w powracaniu na rynek pracy osób w wieku 50+:

- konkurencja ze strony młodszych pracowników (46%),
- negatywne nastawienie części pracodawców (41%).

Rzadziej wskazywano (po 28% badanych) na niewystarczającą liczbę ofert pracy i niedostateczne kwalifikacje zawodowe. Natomiast sporadycznie wskazywany był (1,3% badanych) zły stan zdrowia osób w wieku 50+ i postawy roszczeniowe wynikające z pozostałości po „systemie komunistycznym".

Zróżnicowanie terytorialne Małopolski pod względem odsetka osób w wieku 50+ pośród ogółu bezrobotnych zaprezentowano na mapie. Powiaty północnej i wschodniej Małopolski cechuje dosyć niski udział osób powyżej 50. r.ż. pośród ogółu osób bezrobotnych (14,9%-19,9%), co wynika z niskiego uprzemysłowienia tych terenów i przewagi terenów rolniczych. Bezrobocie rejestrowane w małym stopniu dotyczy osób posiadających gospodarstwo rolne. Tylko niewielki odsetek z nich rejestruje się jako osoby bez-

[12] Bank Danych Lokalnych III kw. 2014, GUS.

[13] *Prewencyjne środki zwiększające poziom zatrudnienia osób starszych (50+) – charakterystyka, doświadczenia i potrzeby w województwie małopolskim.* Badanie przeprowadzone w ramach projektu systemowego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki *Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju,* Kraków 2014.

robotne. Jednak na obszarach bardziej przemysłowo rozwiniętych odsetek osób 50+ pośród bezrobotnych ogółem znacznie wzrasta (20%-32%) – Małopolska Zachodnia oraz większe ośrodki miejskie: Kraków, Tarnów i Nowy Sącz.

Mapa 5. Odsetek osób bezrobotnych w wieku 50+ pośród ogółu bezrobotnych w powiatach Małopolski (%)

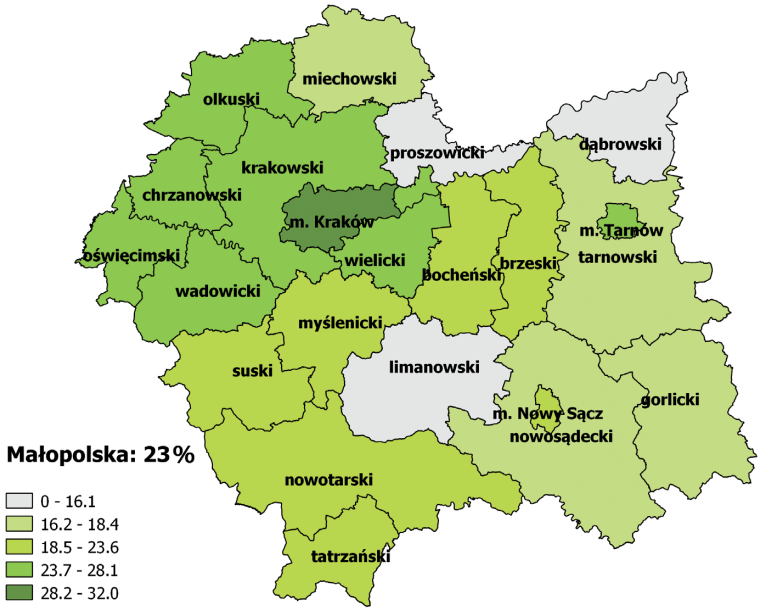

Źródło: na podstawie danych WUP Kraków za XII 2014.

Znaczna część osób bezrobotnych 50+ długo pozostaje bez pracy – ponad 32% to osoby bezrobotne powyżej 24 miesięcy. Dodatkowo osoby te charakteryzują się niskim poziomem wykształcenia. Wśród osób 50+ 36% posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, a 32% gimnazjalne i niższe. Co trzecia osoba bezrobotna 50+ posiada staż pracy w przedziale 20-30 lat, a prawie co czwarta powyżej 30 lat.

Długotrwałe bezrobocie nie rodzi buntu, lecz apatię, bierność, rezygnację – są to skutki nie tyle zubożenia, lecz przede wszystkim braku zorganizowanego zajęcia.[14] Szczególnie dotkliwe skutki utraty pracy mogą wystąpić u osób dojrzałych, które dotychczas miały stabilną sytuację zawodową i ugruntowaną pozycję w społeczeństwie.

W oparciu o badanie uczestników projektu *50+ dojrzali, potrzebni, kompetentni*[15] realizowanego w Małopolsce, przygotowany został profil osoby bezrobotnej 50+. Z badań wynika, że większość osób bezrobotnych w wieku 50+ (ponad 60%) ocenia swoją wiedzę związaną z skutecznymi metodami poszukiwania pracy jako przeciętną, a prawie 25% jako niską. Z kolei ponad 25% osób deklaruje wysoki poziom umiejętności poszukiwania ofert pracy.

Przedstawiciele instytucji zaangażowanych w działania wspierające osoby w wieku 45/50+ na rynku pracy (instytucje rynku pracy, OPS, NGO) jednoznacznie wskazują na niską mobilność kobiet i mężczyzn w wieku 45/50+ (mniejsza gotowość do zmiany

[14] *Bezrobotni Marienthalu,* Jahoda M., Lazarsfeld P., Zeisel H., Oficyna Naukowa, Warszawa 2007.

[15] Projekt *50+ dojrzali potrzebni kompetentni* realizowany od październik 2013 r. do października 2015 r. przez Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Stowarzyszenie WIOSNA oraz 4 powiatowe urzędy pracy: Urząd Pracy w Tarnowie, Urząd Pracy w Chrzanowie, Urząd Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego oraz Grodzki Urząd Pracy. Projekt współfinansowany jest ze środków EFS w ramach *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,* Poddziałanie 7.2.1.

miejsca zamieszkania, zawodu, specjalności, podjęcia edukacji). Generalnie, większą mobilność deklarują kobiety i mężczyźni w wieku 45-49 lat niż 50-59/64 lata, a tym bardziej niż w wieku 60/65+.[16]

Co druga osoba w wieku 45-69 lat w sytuacji ewentualnego bezrobocia byłaby skłonna podjąć jakąkolwiek pracę, nawet niezgodną z własnymi kwalifikacjami, jednak do zmiany zawodu lub specjalności skłonne są zdecydowanie częściej młodsze osoby z tej grupy. Mężczyźni są wyraźnie bardziej niż kobiety skłonni podjąć pracę poza miejscem zamieszkania, w tym za granicą.[17]

W ramach projektu systemowego Województwa Małopolskiego *50+ dojrzali, potrzebni, kompetentni*[18] przeprowadzono badanie pracodawców, u których realizowane były staże zawodowe dla osób w wieku 50+. Z przeprowadzonych badań[19] wynika, że pracodawcy cenią pracowników w wieku 50+, około 72% pracodawców określiło osoby w tym wieku jako dobrych pracowników. Żaden z respondentów nie określił pracowników w tej grupie wiekowej jako „słabych" a tylko 6% określiło ich jako przeciętych pracowników. Z kolei, co piąty pracodawca stwierdził, że wiek nie ma wpływu na pracę.

Najczęstsze powody, dla których pracodawcy zatrudniliby osoby w wieku 50+ związane są z tym, że widzą w osobach dojrzałych większy szacunek/przywiązanie do pracy i bogatsze doświadczenie zawodowe. Niewiele mniej wskazań dotyczyło pozytywnego wpływu pracowników 50+ na atmosferę w pracy. W dalszej kolejności wskazywano na fakt, że pracownikom w tym wieku można powierzyć bardziej odpowiedzialne zadania, jak również na finansowe korzyści z zatrudniania osób 50+ (ulgi finansowe).

Prawie 2/3 badanych pracodawców nie dostrzega barier w zatrudnianiu osób po 50. r.ż. Natomiast ci pracodawcy, którzy doświadczają trudności z zatrudnieniem osób w tym wieku, wskazywali na bariery, które z jednej strony są generalne (dotyczą obciążeń pracodawcy) np. wysokie podatki czy składki ZUS, z drugiej strony związane są z cechami osób 50+ np. częstsze problemy zdrowotne oraz nieaktualne kwalifikacje.

Ponad połowa pracodawców (55%), którzy w najbliższym czasie planują utworzenie nowych miejsc pracy nie wyklucza zatrudnienia na tych stanowiskach osób po 50. r.ż., natomiast 45% z nich nie jest pewnych czy widzieliby taką możliwość.

Zdaniem małopolskich pracodawców pracownicy w wieku 50+ w porównaniu ze swoimi młodszymi kolegami lepiej sprawdzają się na następujących stanowiskach:[20]

- administracja,
- finanse i księgowość,
- obsługa klienta i sprzedaż.

[16] Ibidem.
[17] Ibidem.
[18] Projekt *50+ dojrzali potrzebni kompetentni* realizowany od października 2013 r. do października 2015 r. przez Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Stowarzyszenie WIOSNA oraz 4 powiatowe urzędy pracy: Urząd Pracy w Tarnowie, Urząd Pracy w Chrzanowie, Urząd Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego oraz Grodzki Urząd Pracy. Projekt współfinansowany jest ze środków EFS w ramach *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,* Poddziałanie 7.2.1.
[19] *Pracodawcy – organizatorzy miejsc stażowych. Wyniki ankiet na zakończenie stażu.* Raport przygotowany w ramach projektu *50+ dojrzali, potrzebni, kompetentni*, WUP, Kraków, 2015.
[20] *Prewencyjne środki zwiększające poziom zatrudnienia osób starszych (50+) – charakterystyka, doświadczenia i potrzeby w województwie małopolskim.* Badanie przeprowadzone w ramach projektu systemowego *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju,* Kraków 2014.

Gorzej natomiast pracują na stanowiskach produkcyjnych oraz w marketingu i PR. Na pozostałych stanowiskach pracy według respondentów pracownicy 50+ pracują tak samo dobrze, jak ich młodsi koledzy.[21]

Pozostawanie bez pracy osób niepełnosprawnych

Zgodnie z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r. liczba osób niepełnosprawnych wynosiła w 2011 r. 4,7 mln (12,2% ogółu ludności kraju). W województwie małopolskim osoby z niepełnosprawnością stanowiły 11,8% ogółu mieszkańców. Wśród osób niepełnosprawnych przeważają kobiety. Analiza struktury wiekowej osób niepełnosprawnych wskazuje, że ich liczebność znacząco wzrasta w miarę starzenia się społeczeństwa. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania, osoby niepełnosprawne to głównie mieszkańcy miast.[22]

Sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy jest zdecydowanie trudniejsza niż sytuacja osób nie dotkniętych niepełnosprawnością. Zgodnie z danymi BAEL stopa bezrobocia w 2014 r. wśród osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym wynosiła 16%, tymczasem wśród osób zdrowych i pełnosprawnych była niemal o połowę niższa i wynosiła 8,9%.[23] Sytuację tę potwierdzają także wskaźnik zatrudnienia oraz współczynnik aktywności zawodowej, które osiągnęły wartości wyraźnie niższe w przypadku osób niepełnosprawnych.

Wykres 20. Aktywność ekonomiczna osób w wieku produkcyjnym w Polsce w 2014 r. (%)

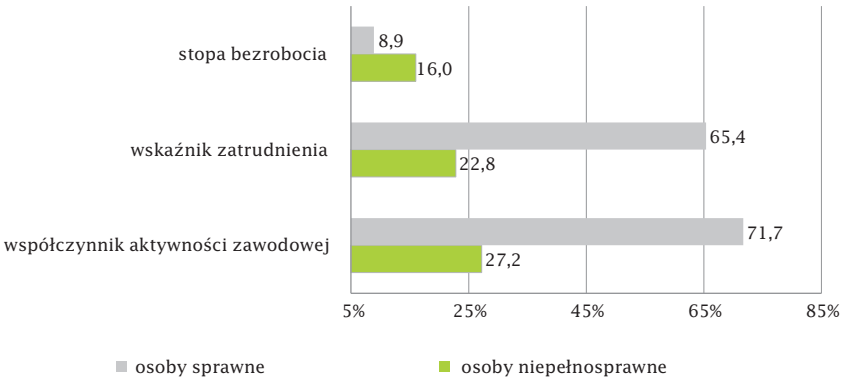

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, www.niepełnosprawni.gov.pl, data pobrania: 26.03.2015.

Niski poziom aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych nie jest wyłącznie wynikiem problemów zdrowotnych. Istotne znaczenie odgrywa przekonanie o braku szans na rynku pracy spowodowane najczęściej niską samooceną, brakiem wiary w siebie i własne umiejętności oraz lękiem przed zmianami, czego konsekwencją jest zaniechanie podejmowania przez osoby niepełnosprawne jakichkolwiek działań mających na celu powrót na rynek pracy. Postawę bierności utrwala także obawa przed zmniejszeniem lub całkowitą utratą świadczeń społecznych pobieranych z tytułu niepełnosprawności, co w opinii osób niepełnosprawnych może nastąpić w wyniku podjęcia przez nich zatrudnienia. Bierność zawodowa oraz trudności w znalezieniu i podjęciu pracy zawodowej powoduje, że tylko niewielki odsetek osób niepełnosprawnych utrzymuje się z pracy

[21] Ibidem.
[22] GUS, Bank Danych Lokalnych.
[23] Dane BAEL, www.niepelnosprawni.gov.pl, data pobrania: 26.03.2015.

zarobkowej. Dla zdecydowanej większości jedynym źródłem utrzymania są zasiłki czy też renty przyznane z tytułu niepełnosprawności.

Zatrudnienie osób niepełnosprawnych zdominowane jest przez zatrudnienie w zakładach pracy chronionej, w których co najmniej 50% personelu zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa muszą stanowić pracownicy niepełnosprawni.[24] W Małopolsce w 2014 r. funkcjonowały 92 zakłady pracy chronionej, w których pracowało 11,2 tys. osób niepełnosprawnych (78% ogółu pracowników tych zakładów).[25]

Na koniec grudnia 2014 r. w rejestrach powiatowych urzędów pracy pozostawało 8 158 bezrobotnych osób niepełnosprawnych, co stanowiło 5,9% ogólnej liczby bezrobotnych w regionie. W porównaniu do roku 2013 nastąpił wzrost o 260 osób. Najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych niepełnosprawnych w stosunku do ogółu bezrobotnych było w największych małopolskich miastach: Tarnowie (12,9%), Nowym Sączu (8,7%) i Krakowie (8,5%), jak również w powiecie gorlickim (8,7%). Najmniej natomiast w powiatach: tatrzańskim, limanowskim i dąbrowskim (poniżej 3%).

Mapa 6. Odsetek niepełnosprawnych osób bezrobotnych pośród bezrobotnych w powiatach Małopolski w 2014 r. (%)

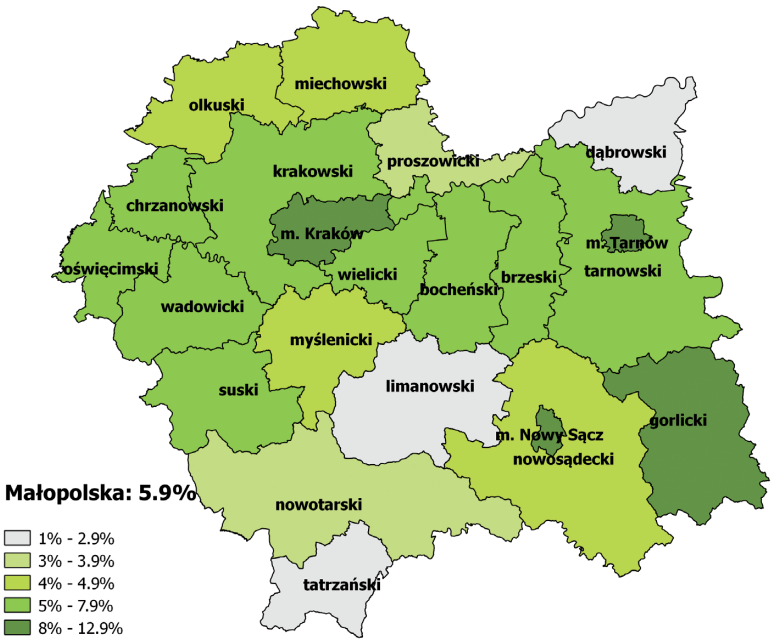

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Struktura wiekowa bezrobotnych niepełnosprawnych kształtowała się odmiennie niż w pełnej zbiorowości. W ogólnej liczbie najliczniejszą grupą były osoby młode, natomiast wśród osób niepełnosprawnych przeważały osoby w wieku 45 lat i więcej (66%). Potwierdza to tezę, że niepełnosprawność jest silnie skorelowana z wiekiem. Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych przeważają osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (36%) oraz gimnazjalnym i niższym (28%). Najwięcej osób niepełnosprawnych pochodzi z miasta. Osoby niepełnosprawne pochodzące ze wsi napotykają jednak więcej barier, m.in. związanych z transportem, więc ich aktywność w poszukiwaniu pracy jest niższa.

[24] Art. 28 *ustawy z dn. 27.08.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz.U. 1997 Nr 123 poz. 776).

[25] Sprawozdania wojewodów INF - ZPCh ZAZ- w II półroczu 2014 r., www.niepelnosprawni.gov.pl, data pobrania: 30.03.2015.

Istotny z punktu widzenia możliwości zatrudnienia jest stopień niepełnosprawności bezrobotnych. O ile fakt posiadania orzeczenia o niepełnosprawności w stopniu lekkim może być czasem postrzegany jako atut na rynku pracy (część pracodawców jest zainteresowana zatrudnieniem osób niepełnosprawnych w celu uzyskania zwolnienia z części obowiązkowych wpłat na PFRON), to w przypadku osób, u których orzeczono stopień niepełnosprawności znaczny, znalezienie zatrudnienia jest bardzo trudne. Potwierdzają to dane z rejestrów powiatowych urzędów pracy. W 2014 r. w Małopolsce najliczniejszą grupę bezrobotnych niepełnosprawnych stanowiły osoby z niepełnosprawnością lekką (70%), natomiast najmniej liczną grupą były osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności (zaledwie 1%).

Wsparcie w zakresie aktywizacji zawodowej i integracji społecznej w Małopolsce

Działania podejmowane w Małopolsce na rzecz aktywizacji zawodowej i integracji społecznej mają różną formę. Część z nich stanowią zadania ustawowe realizowane przez publiczne służby zatrudnienia i instytucje pomocy społecznej, finansowane z krajowych środków publicznych, część realizowana jest w formie projektów współfinansowanych ze środków funduszy unijnych, a jeszcze inną część stanowią działania realizowane, jako połączenie dwóch powyższych form.

Poradnictwo zawodowe, informacja zawodowa oraz zajęcia aktywizacyjne

Usługi doradztwa zawodowego, informacji zawodowej oraz pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy stanowią wraz z pośrednictwem pracy podstawowe wsparcie z jakiego bezrobotni mogą skorzystać w powiatowych urzędach pracy i centrach informacji i planowania kariery zawodowej wojewódzkich urzędów pracy. Poradnictwo zawodowe polega na udzielaniu osobom bezrobotnym i poszukującym pracy pomocy w planowaniu i organizowaniu życia zawodowego.

Usługi indywidualnej i grupowej informacji zawodowej, grupowego i indywidualnego poradnictwa zawodowego oraz zajęcia aktywizacyjne stanowią kompleksową formę wsparcia klientów powiatowych urzędów pracy oraz centrów informacji i planowania kariery zawodowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie. Instytucie te powołane są szczególnie do pomocy osobom zarejestrowanym jako bezrobotne, ale kierują swoją ofertę również do szerszego grona osób. Z ich oferty korzystać również mogą osoby pracujące, studenci oraz niepracujący niezarejestrowani, np. w sytuacjach związanych z utratą pracy, przekwalifikowaniem, dokształcaniem czy chęcią samozatrudnienia. Liczbę klientów poszczególnych usług w 2014 r. przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 21. Liczba klientów poszczególnych usług doradztwa zawodowego i informacji zawodowej w 2014 roku

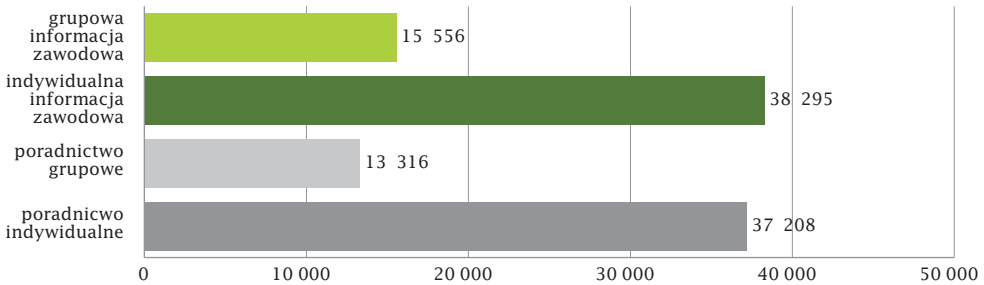

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Najpowszechniejszą formą usług w tym zakresie świadczonych przez publiczne służby zatrudnienia jest indywidualna informacja zawodowa. Polega ona na przekazaniu klientowi wiedzy na konkretny temat związany z rynkiem pracy, edukacji i zawodów. W 2014 r. z indywidualnej informacji zawodowej skorzystało ponad 38 tys. osób. Najczęściej udzielane były informacje dotyczące: dokumentów aplikacyjnych, metod poszukiwania pracy, rynku pracy i pracodawców oraz warunków podejmowania działalności gospodarczej. Różnorodność źródeł informacji oraz dynamicznie zmieniająca się sytuacja na rynku pracy generują potrzebę tworzenia aktualnej i kompleksowej informacji zawodowej. Odpowiedzią na tę potrzebę jest aktualizowanie i udostępnianie zbiorów informacji zawodowych na stronach internetowych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie pod adresem[26].

Osoby poszukujące informacji miały możliwość samodzielnego korzystania z dostępnych zasobów informacyjnych, ale mogły również korzystać z pomocy doradcy zawodowego Informacje udostępniane były zarówno w formie drukowanej (np. ulotki, broszury, wykazy, poradniki), elektronicznej (programy komputerowe, prezentacje multimedialne, strony internetowe, jak i audiowizualnej (np. filmy zawodoznawcze). W ostatnich latach usługa ta stała się jeszcze bardziej dostępna dla klientów poprzez wykorzystanie technologii komunikacyjnych (telefon, e-mail, skype) umożliwiających przekazywanie informacji na odległość – informacja na odległość.

Usługa grupowej informacji zawodowej adresowana jest do osób, które potrafią samodzielnie radzić sobie na rynku pracy, jednakże potrzebują ukierunkowujących informacji niezbędnych do realizacji planów zawodowych. Polega na przekazaniu klientom informacji podczas spotkań grupowych organizowanych w siedzibie urzędu pracy lub podczas różnego rodzaju wydarzeń np. seminariów, Targów Pracy, Dni Otwartych itp. Podobnie jak w wypadku indywidualnej informacji zawodowej, zakres tematyczny tej usługi jest bardzo szeroki i może dotyczyć np. podstawowych usług rynku pracy, sytuacji na lokalnym rynku pracy, zawodów, możliwości uzyskania kwalifikacji zawodowych, jak i warunków pracy za granicą oraz możliwości podejmowania własnej działalności gospodarczej. W 2014 r. zorganizowano prawie 1,5 tys. grupowych spotkań informacyjnych. W sumie wzięło w nich udział ponad 15,5 tysiąca osób.

Indywidualne poradnictwo zawodowe jest kluczową formą wsparcia dla osób aktywnie poszukujących pracy, zamierzających zmienić pracę, podnieść swoje kwalifikacje zawodowe, dokonać balansu predyspozycji, kompetencji zawodowych, zbudować indywidualny plan rozwoju zawodowego lub też chcących dokonać pewnych istotnych zmian w swoim życiu zawodowym. Aby poradnictwo zawodowe było skuteczne, konieczny

[26] http://wup-krakow.pl/uslugi-rynku-pracy/poradnictwo-zawodowe/informacje-zawodowe-1.

jest proces, tzn. że niejednokrotnie jedno spotkanie z doradcą zawodowym nie jest wystarczające aby podjąć mającą duży wpływ na życie zawodowe decyzję. Decyzja ta jest podejmowana tylko i wyłącznie przez klienta, natomiast doradca pełni role inspiratora sugerującego rozważenie różnych opcji i wzięcia pod uwagę wielu czynników determinujących racjonalną decyzję. W 2014 r. z tej usługi skorzystało łącznie 37 208 osób. Łączna liczba wizyt wyniosła 53 822.

Grupowe poradnictwo zawodowe to cykl zajęć, które są każdorazowo poprzedzone doradztwem indywidualnym. Celem grupowego poradnictwa zawodowego jest rozwiązanie problemu zawodowego. Osoby korzystające z grupowego poradnictwa zawodowego nabywają i rozwijają w sobie zdolność do dokonywania zmian i poszukiwania nowych rozwiązań, do zmagania się z problemem. Relacje w grupie pomagają klientom uświadomić sobie swoje zachowania i stosować skuteczniejsze strategie związane z planowaniem rozwoju zawodowego. Zajęcia poradnictwa grupowego pozwalają osobie na dokonanie wglądu we własne predyspozycje, na określenie jej potencjału, mocnych stron. W 2014 roku przeprowadzono 1 039 spotkań grupowego poradnictwa zawodowego. Wzięło w nich udział 13 316 osób. Znaczny wzrost liczby spotkań, jak i uczestników, wynika z faktu, iż w 2014 r. w wyniku zmiany przepisów, wszystkie zajęcia aktywizacyjne zostały wliczone w grupowe poradnictwo zawodowe.

Pośrednictwo pracy

Usługi pośrednictwa pracy stanowią obok usług doradztwa zawodowego podstawową formę wsparcia osób bezrobotnych. Rolą pośrednika pracy jest właściwy dobór osób poszukujących pracy (kandydatów do pracy) do zgłoszonych przez pracodawców wolnych miejsc pracy.

W 2014 r. dzięki pośrednictwu pracy świadczonemu w powiatowych urzędach pracy zatrudnienie podjęło 39 668 osób, czyli 3 276 osób więcej niż w 2013 r. (o 9%). Zwiększenie dotyczyło jednak wyłącznie liczby podjęć pracy na stanowiskach subsydiowanych (o 14,3%; 3 656 osób). Natomiast liczba podjęć pracy za pośrednictwem urzędów pracy na niesubsydiowanych miejscach pracy nieznacznie się zmniejszyła - o 3,5%; (380 osób).

Wykres 22. Podjęcia pracy za pośrednictwem PUP

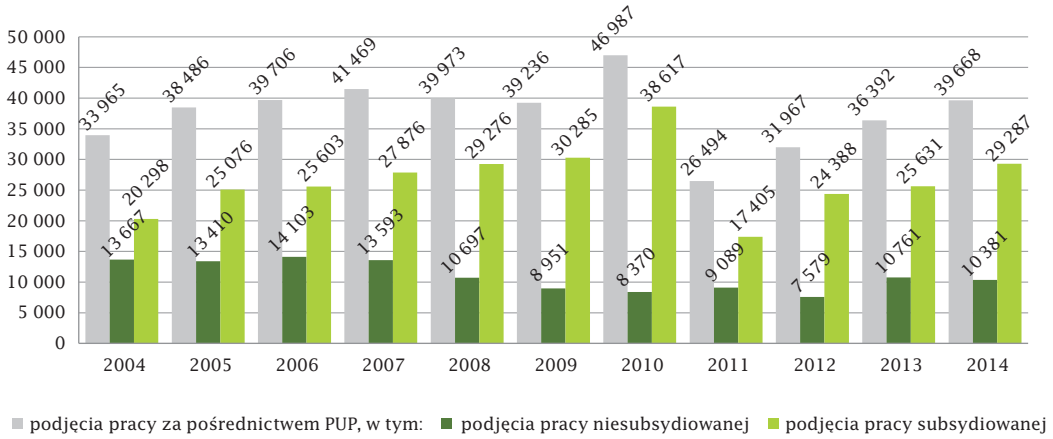

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

W 2014 r. 74 959 osób bezrobotnych podjęło pracę bez skierowania otrzymanego z powiatowego urzędu pracy. W stosunku do 2013 r. było to jedynie o 0,6% (437 osób) więcej.

Można wiec stwierdzić, że w zakresie odnotowywanych przez powiatowe urzędy pracy podjęć pracy niesubsydiowanej widoczna jest stabilizacja.

Za pozytywny sygnał uznać należy natomiast fakt wyraźnego zwiększenia liczby ofert pracy zgłaszanych do publicznych pośredniaków. W stosunku do 2013 r. do powiatowych urzędów pracy trafiło o 17% więcej zgłoszeń o wolnych miejscach pracy. Aż o 1/5 (7 068) wzrosła liczba ofert pracy niesubsydiowanych i o 11,9% (2 638) zwiększyła się pula ofert subsydiowanych.

Wykres 23. Struktura ofert pracy pozyskanych przez PUP (%)

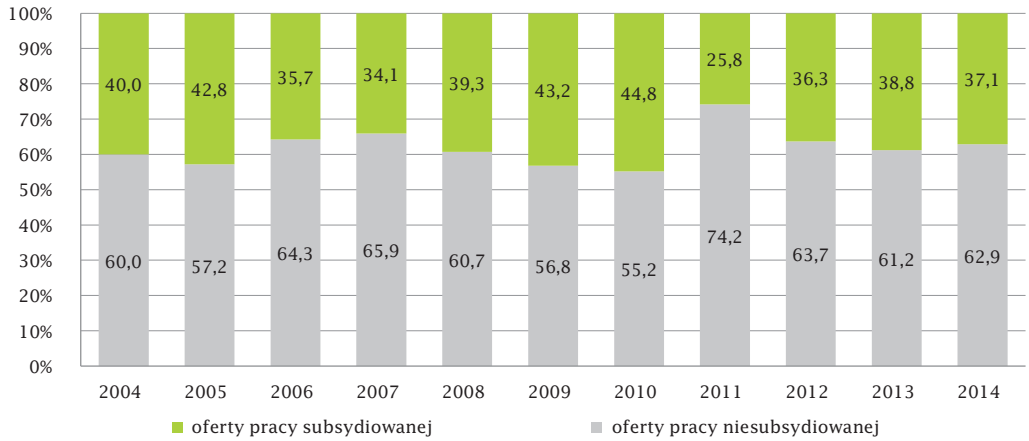

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

W puli ofert, którymi dysponują powiatowe urzędy pracy zdecydowaną większość stanowią oferty z wolnego rynku (62,9% w 2014 r.). Subsydiowane miejsca pracy stanowią uzupełnienie oferty zatrudnieniowej urzędów pracy i ich udział uzależniony jest w dużym stopniu od poziomu środków finansowych, jakie urzędy mają do dyspozycji na cele aktywizacji zawodowej. W 2014 r. dzięki wzrostowi poziomu tych środków wzrósł też odsetek ofert subsydiowanych.

Wykres 24. Zmiany w poziomie wskaźnika określającego liczbę bezrobotnych przypadających na 1 ofertę

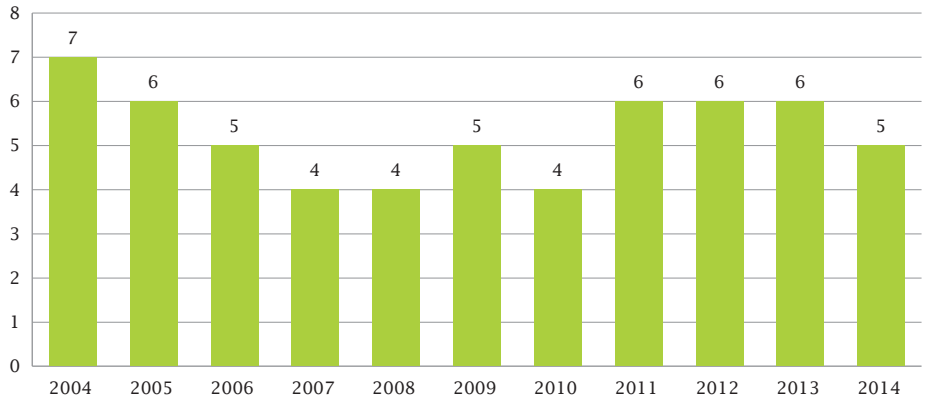

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

W okresie 2011-2013 wskaźnik pokazujący, jaka liczba bezrobotnych przypada na 1 ofertę pracy kształtował się w Małopolsce na takim samym poziomie – 6 osób. W 2014 r. ze względu na wzrost liczby ofert pracy przy jednoczesnym ograniczeniu napływu bezrobotnych wskaźnik ten obniżył się do 5 bezrobotnych na 1 ofertę.

Pośrednictwo pracy w ramach EURES

W ramach europejskiej sieci zatrudnienia w 2014 r. w województwie małopolskim upowszechnionych zostało 469 ofert pracy zgłoszonych przez pracodawców z UE/EOG na 2 442 wakaty. Dla osób zainteresowanych wyjazdem do pracy za granicę organizowane były zajęcia informacyjno-warsztatowych, pt. *Warunki życia i pracy w krajach UE/EOG* oraz *O czym warto wiedzieć przed wyjazdem do pracy w UE/EOG i po powrocie do kraju*. Łącznie w Małopolsce zorganizowano 24 tego typu spotkania dla 390 osób. Upowszechniono też i promowano informację nt. usług EURES wśród 2 253 instytucji zewnętrznych oraz pracodawców krajowych i zagranicznych.

W ramach *Europejskich Dni Pracy*, które odbyły się w październiku 2014 r., zostały przeprowadzone zajęcia informacyjno-warsztatowe, seminaria, spotkania dla pracodawców, targi pracy w Krakowie i Nowym Sączu. W targach pracy w Krakowie uczestniczyło ponad 1 500 osób, natomiast w Nowym Sączu 525 osób. W ramach tego wydarzenia po raz pierwszy w Małopolsce zostały zorganizowane *Europejskie Dni Pracy Online*[27]. Na portalu w wydarzeniu pt. *Living and working in Malopolska* 25 firm z Małopolski opublikowało 60 ofert pracy. Ponad 120 osób zarejestrowało się i aplikowało na w/w oferty pracy. W dniu 2 października za pośrednictwem portalu Komisji Europejskiej[28] w ramach wydarzenia *Living and working in Małopolska* można było uczestniczyć stacjonarnie oraz poprzez livestreaming w seminarium pt. *Wyjeżdżasz do pracy za granicą? Co warto wiedzieć, zanim wyjedziesz. Wracasz? Co musisz wiedzieć przed powrotem*. Seminarium było skierowane do osób zainteresowanych mobilnością zawodową i zarobkową. Zarejestrowano 247 odwiedzin wydarzenia przede wszystkim z takich krajów jak Polska, Belgia, Portugalia, Węgry, Grecja, Hiszpania, Bułgaria, Chorwacja, Rumunia, Włochy.

Aktywne formy wsparcia osób bezrobotnych

W stosunku do osób, dla których usługi pośrednictwa pracy i doradztwa zawodowego okazują się nie być wystarczające, aby przywrócić je na rynek pracy, powiatowe urzędy pracy mają do wykorzystania dodatkowy wachlarz aktywnych form wsparcia. Możliwość i skala stosowania tych narzędzi zależy od poziomu środków, jakie w danym roku urzędy pracy otrzymają na dany cel.

Od 2012 r. wystąpiła kontynuacja tendencji wzrostowej w zakresie poziomu środków Funduszu Pracy przeznaczanych na realizację działań aktywizacyjnych. Dzięki temu wzrastała również liczba osób, które mogły z tego wsparcia skorzystać. W 2014 r. 34 550 osób uczestniczyło w różnych formach pomocy oferowanej przez powiatowe urzędy pracy. W stosunku do 2013 r. było to o 10% więcej (3 153 osoby).

[27] www.europeanjobdays.eu
[28] www.europeanjobdays.eu

Wykres 25. Poziom środków Funduszu Pracy na aktywizację zawodową bezrobotnych a liczba osób objętych aktywizacją

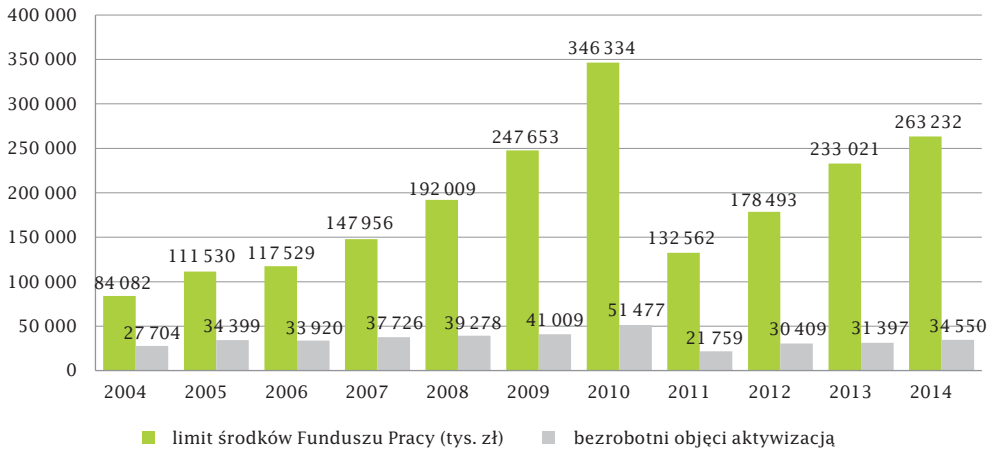

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

W 2014 r. miało miejsce zwiększenie liczby uczestników prawie wszystkich form wsparcia. Spadek dotyczył tylko szkoleń. Największe zwiększenia wystąpiły w przypadku zatrudnienia u pracodawcy na miejscach, na których doposażenie lub wyposażenie otrzymał on środki z Funduszu Pracy, środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz staży. Zmiany w *Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* poszerzyły dotychczasowy katalog form wsparcia o nowe instrumenty przeznaczone przede wszystkim dla osób młodych, rodziców powracających na rynek pracy oraz osób w wieku powyżej 50. r.ż. Wprowadzony został m.in. bon szkoleniowy, bon stażowy, bon zatrudnieniowy, bon na zasiedlenie, dofinansowanie zatrudnienia osoby w wieku 50+, grant na utworzenie stanowiska pracy w formie telepracy, świadczenie aktywizacyjne. Ponieważ sprawozdania statystyczne zostały dostosowane do zmian w ustawie dopiero od 01.01.2015 r. w przypadku większości tych nowych rozwiązań brak jest informacji za 2014 r. o liczbie osób z nich korzystających oraz o kosztach poniesionych na ich realizację.

Wykres 26. Zmiany w liczbie aktywizowanych w ramach poszczególnych form wsparcia w latach 2013-2014 (%)

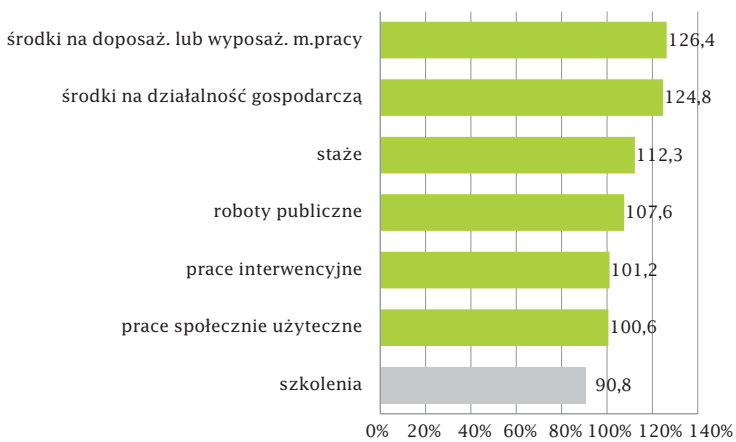

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

W 2014 r. podobnie, jak w kilku poprzednich latach najwięcej osób skorzystało z możliwości odbycia stażu – 15,4 tys. osób (44,6% ogółu aktywizowanych). Kolejną najczęściej

stosowaną formą były szkolenia 5,3 tys. osób (15,4% ogółu aktywizowanych) i następnie dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej – 5 tys. osób (14,5% ogółu aktywizowanych).

Wykres 27. Struktura uczestników form aktywnych realizowanych w PUP

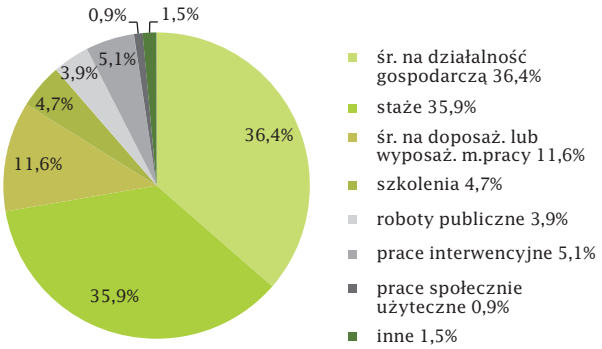

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Ogólny poziom wydatków na działania aktywizacyjne zwiększył się w 2014 r. w stosunku do 2013 r. o 12,3%, a więc w niewiele większym stopniu niż wyniósł wzrost liczebności osób objętych aktywizacją. W największym stopniu wzrosły wydatki na doposażenie lub wyposażenie miejsc pracy, prace interwencyjne i środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Zmniejszył się natomiast poziom wydatków ponoszonych na szkolenia i roboty publiczne.

Średni koszt wsparcia wyniósł w 2014 r. 7,5 tys. zł na osobę. Był więc jedynie nieco wyższy niż rok wcześniej (2013 r. – 7,4 tys. zł). Średnio w kraju przeciętny koszt wsparcia na osobę kształtował się na niższym poziomie – 7,2 tys. zł. W stosunku do 2013 r. koszt ten zwiększył się w przeważającej części województw poza jedynie województwem śląskim, w którym pozostał na tym samym poziomie i województwami: podlaskim i lubelskim, w których odnotowano spadek. Małopolska znajdowała się w gronie województw o najniższym poziomie wzrostu tego wskaźnika.

Wykres 28. Średni jednostkowy koszt wsparcia w 2014 r. (zł)

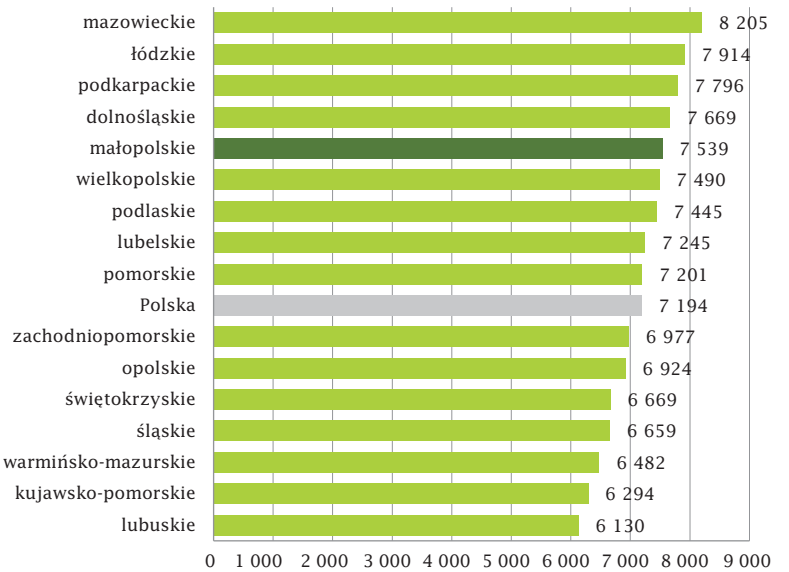

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

W przypadku poszczególnych form sytuacja była zróżnicowana. Wzrost kosztu jednostkowego odnotowano w pracach interwencyjnych, oraz obydwu rodzajach dotacji: na doposażenie i wyposażenie miejsc pracy oraz na rozpoczęcie działalności gospodarczej, spadek – w odniesieniu do robót publicznych, staży i szkoleń.

Wykres 29. Zmiany w poziomie jednostkowego kosztu wsparcia w latach 2013-2014 (tys. zł)

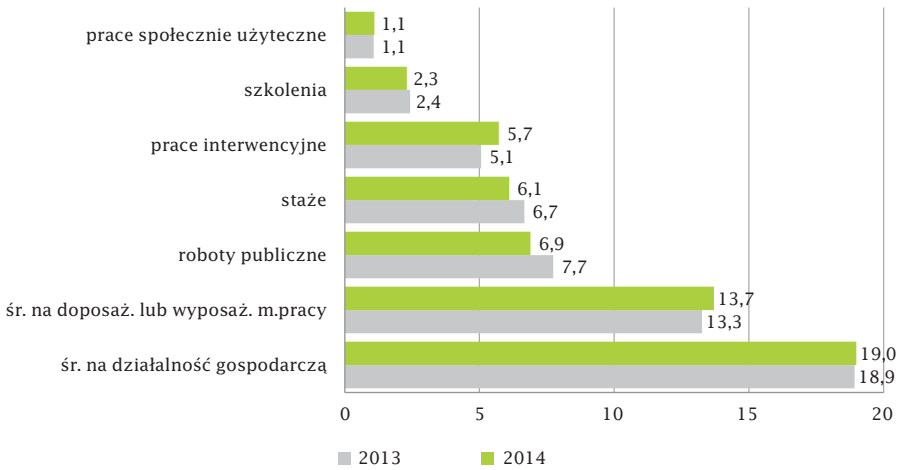

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Ze względu na znaczne zróżnicowanie kosztu jednostkowego poszczególnych form wsparcia struktura wydatków różni się znacząco od struktury uczestników form aktywnych. W 2014 r. w puli wydatków na aktywne formy największą część stanowiły koszty finansowania dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej - 36,4%. Podobny udział miały wydatki poniesione na staże – 35,9%. Na trzecim miejscu znajdowały się środki na doposażenie lub wyposażenie miejsc pracy – 11,6%.

W 2014 r. efektywność zatrudnieniowa realizowanych przez powiatowe urzędy pracy działań aktywizacyjnych wyniosła 67%. W stosunku do 2013 r. wysokość tego wskaźnika uległa zwiększeniu (2013 r. – 57,3%). Mogło to wynikać z poprawy ogólnej sytuacji na rynku pracy, ponieważ można stwierdzić występowanie widocznej korelacji pomiędzy poziomem wskaźnika efektywności zatrudnieniowej programów rynku pracy a zmianami zachodzącymi na rynku pracy. Przyczyną mogła być też większa mobilizacja urzędów do zapewnienia wysokiej efektywności zatrudnieniowej realizowanych działań aktywizacyjnych, ze względu na fakt, iż od tego poziomu uzależniona jest obecnie możliwość otrzymania dodatkowych środków przeznaczonych na wynagrodzenia pracowników. Wzrost tego wskaźnika odnotowano we wszystkich powiatowych urzędach pracy, a także w odniesieniu do niemal wszystkich podstawowych form wsparcia. Wyjątkiem były jedynie prace społecznie użyteczne.

Aktywizacja zawodowa wybranych grup

Wsparcie kobiet, które miały przerwę w aktywności zawodowej związaną z urodzeniem dziecka

W 2014 r. działaniami aktywizacyjnymi realizowanymi przez powiatowe urzędy pracy objętych zostało 2 tys. kobiet, które zamierzają powrócić na rynek pracy po urodzeniu dziecka. Stanowiły one 5,8% wszystkich aktywizowanych przez PUP. Odsetek ten był niższy niż udział tej grupy w bezrobotnych ogółem, co oznacza, że korzystała ona ze wsparcia aktywizacyjnego w mniejszym stopniu niż inne grupy bezrobotnych.

Najczęstszą formą wsparcia oferowaną kobietom deklarującym chęć powrotu do aktywności zawodowej po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka były staże. Korzystała z nich prawie połowa tej grupy – 45%. Znaczna cześć tej grupy uczestniczyła także w pracach społecznie użytecznych (22%), 15% skorzystało ze szkoleń, a prawie co dziesiąta kobieta zdecydowała się na wsparcie dotacyjne na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Wykres 30. Struktura aktywizowanych kobiet powracających na rynek pracy wg form wsparcia w 2014 r.

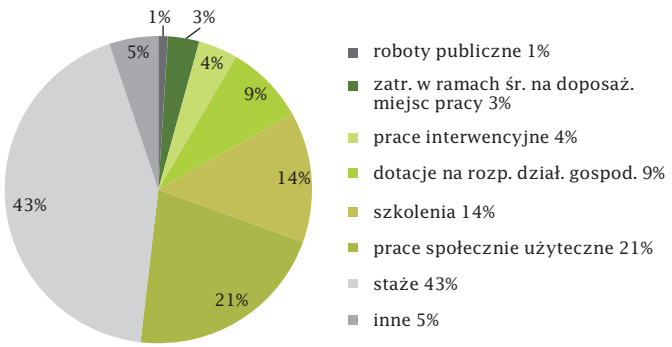

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

W 2014 r. dwa powiatowe urzędy pracy realizowały programy oferujące wsparcie dla bezrobotnych rodziców dzieci do lat 6. W programach tych zaplanowano wykorzystanie następujących instrumentów: szkolenia, roboty publiczne, bony stażowe, bony szkoleniowe, świadczenia aktywizacyjne i granty na utworzenie stanowiska pracy w formie telepracy. Z udziału w tych programach skorzystało 26 osób.

Rodzice podejmujący próby powrotu na rynek pracy byli również adresatami projektów współfinansowanych z EFS. W okresie 2008-2014 zrealizowanych zostało 16 projektów aktywizacyjnych i integracyjnych kierowanych tylko do tej grupy, z których skorzystało 751 osób oraz 66 projektów, w których grupa ta była preferowana. Uczestnikami tych projektów były głównie kobiety, ale zdarzały się też projekty kierowane do obydwojga rodziców lub do mężczyzn powracających do pracy po urlopach wychowawczych.

Wsparcie osób młodych

Osoby młode w wieku do 30. r.ż. zostały w *Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* zaliczone do kategorii znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. W przypadku osób jeszcze młodszych, które nie skończyły 25 lat ustawa nakłada na powiatowe urzędy pracy obowiązek przedstawienia w okresie do 4 miesięcy

od dnia rejestracji propozycji zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, szkolenia, stażu, odbycia przygotowania zawodowego dorosłych, zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych albo innej formy pomocy określonej w ustawie. Młodzież jest więc preferowana w dostępie do form wsparcia oferowanych przez urzędy pracy i na podstawie danych można stwierdzić, że chętnie z tej pomocy korzysta. Udział osób w wieku do 25. r. ż. wśród ogółu objętych aktywizacją jest praktycznie dwukrotnie wyższy (w 2014 r. – 40,5%) niż odsetek jaki ta grupa stanowi w populacji bezrobotnych (stan na 31.12.2014 – 20,7%).

W 2014 r. w Małopolsce z różnych form pomocy świadczonych przez powiatowe urzędy pracy skorzystały 13 984 osoby w wieku do 25. r.ż. w tym bardzo duża część bo ponad połowa (54,6%) w ramach projektów realizowanych w ramach Poddziałania 6.1.3 PO KL (poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych). W porównaniu z 2013 r. widoczny jest znaczny wzrost liczby bezrobotnych objętych działaniami aktywizacyjnymi - o 17% (2 028 osób). W 2014 r. w zakresie liczby zarejestrowanych bezrobotnych w wieku do 25 lat kontynuowała się tendencja spadkowa. W skali roku grupa zmniejszyła się o ¼ (prawie 10 tys. osób), czyli w znacznie większym stopniu niż ogólna populacja bezrobotnych, w przypadku której odnotowany został spadek o 15,5%. W efekcie obniżył się również odsetek osób młodych w bezrobotnych ogółem (z 23,3% na koniec 2013 r. do 20,7% na koniec 2014 r.). Bez wątpienia wpływ na ten efekt miało również szerokie spektrum intensywnych działań aktywizacyjnych podejmowanych wobec bezrobotnych w tym wieku.

Wykres 31. Liczba bezrobotnych do 25. r.ż. objętych aktywizacją przez powiatowe urzędy pracy

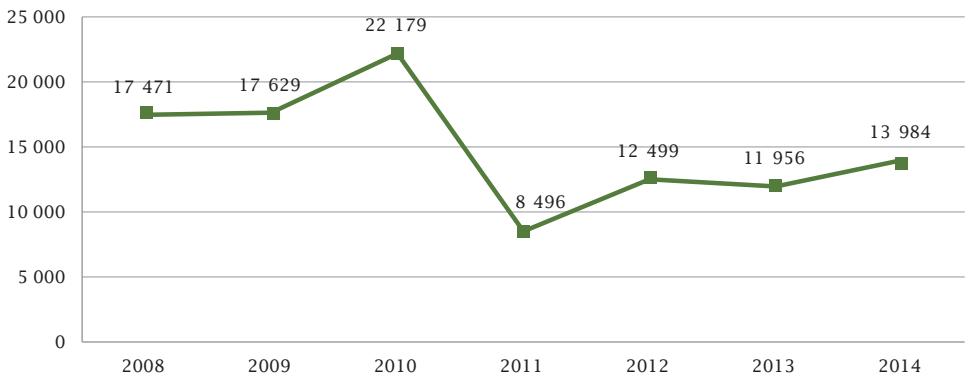

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Wykres 32. Bezrobotni w wieku do 25. r.ż. (%)

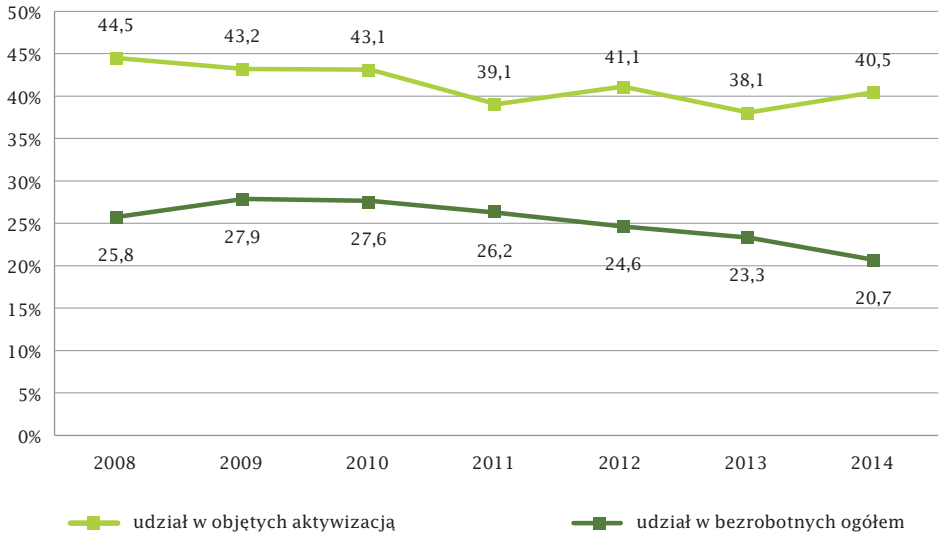

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Z przeprowadzonego przez Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji *Badania zapotrzebowania na pracowników wśród małopolskich pracodawców* (edycja z 2013 r.) wynika, że firmy przykładają większą wagę do doświadczenia kandydatów niż poziomu i dziedziny wykształcenia. Dla ponad połowy pracodawców wiedza zdobyta w procesie edukacji nie stanowiła kryterium przyjmowania do pracy, za to doświadczenie zawodowe brało pod uwagę niemal dwie trzecie rekrutujących. W przypadku osób młodych wchodzących po skończeniu okresu edukacji na rynek pracy właśnie brak doświadczenia jest podstawowym problemem. Dlatego młode osoby bezrobotne najczęściej z możliwych opcji wsparcia wybierają i decydują się na staż, dzięki któremu mogą zdobyć pierwsze doświadczenie zawodowe tak cenione przez pracodawców. W 2014 r. spośród wszystkich aktywizowanych osób w wieku do 25. r. ż. 66,1% uczestniczyło w stażach. Na kolejnych miejscach znalazły się szkolenia (12,1%) i dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej (8%).

Osoby młode były także odbiorcami wsparcia oferowanego w obszarze rynku pracy i wykluczenia społecznego w ramach *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki* realizowanego ze środków EFS. Łącznie w okresie 2008–2014 z pomocy w powrocie czy wejściu na rynek pracy oraz z pomocy w integracji społecznej skorzystało 61,3 tys. pozostających bez pracy osób w wieku do 25 lat. Więcej informacji na ten temat znajduje się w raporcie *Kapitał ludzki dla rozwoju*.

Wsparcie osób w wieku 50+

Osoby w wieku powyżej 50 lat również zostały przez *Ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* wyróżnione jako osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Do tej grupy kierowane jest też jedno z nowych rozwiązań wprowadzonych w 2014 r. nowelizacją *Ustawy*. Jest to możliwość dofinansowania wynagrodzenia w okresie do 12 m-cy za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego, który ukończył 50. r.ż. oraz w okresie do 24 m-cy cy za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego, który ukończył 60. r.ż. Ponieważ problem rosnącego bezrobocia osób starszych był w ostatnich latach coraz bardziej widoczny publiczne służby zatrudnienia podejmowały liczne działania skoncentrowane na tej grupie. Od 2008 r. osoby w wieku powyżej

50. r.ż. preferowane były w realizowanych przez powiatowe urzędy pracy projektach systemowych w Poddziałaniu 6.1.3 PO KL. Dodatkowo w kilku ostatnich latach część powiatowych urzędów pracy organizowała też programy wsparcia bezrobotnych z tej grupy wiekowej za dodatkowe środki pozyskane z rezerwy Ministra Pracy i Polityki Społecznej. W 2014 r. dziewięciu małopolskich powiatowych urzędów pracy realizowało tego typu programy. Mimo tych wszystkich przedsięwzięć porównanie skali korzystania z pomocy przez osoby młode i osoby starsze wypada niekorzystnie dla tych ostatnich. Dowodem na to jest znacznie, bo prawie dwukrotnie niższy udział osób w wieku 50+ wśród ogółu objętych działaniami aktywizacyjnymi (12,2% - w 2014 r.) niż udział tej grupy w całej populacji bezrobotnych (23% wg stanu na 31.12.2014 r.). W przypadku osób młodych sytuacja jest odwrotna.

W 2014 r. powiatowe urzędy pracy objęły wsparciem 4,2 tys. osób w wieku powyżej 50. lat. Z tego 26,9% stanowili uczestnicy projektów systemowych realizowanych przez powiatowe urzędy pracy w ramach *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki* współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Wykres 33. Liczba bezrobotnych w wieku 50+ objętych aktywizacją przez powiatowe urzędy pracy

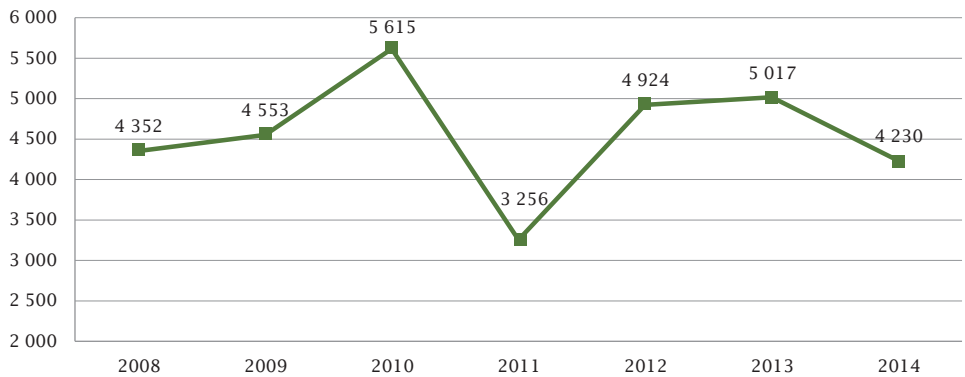

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

W porównaniu z 2013 r. liczba aktywizowanych w tym wieku znacząco się zmniejszyła – o 15,7% (787 osób). Mogło to być spowodowane z jednej strony większą koncentracją pomocy na osobach młodych w projektach realizowanych w 2014 r. przez powiatowe urzędy pracy ze środków EFS, a z drugiej paradoksalnie wprowadzeniem procedury profilowania bezrobotnych. Według stanu na koniec listopada 2014 r. 50% osób w wieku 50+ było zakwalifikowanych do profilu III. Powiatowe urzędy pracy mają natomiast ograniczone możliwości wsparcia osób z tego profilu. Jest to możliwe tylko w ramach realizacji programu specjalnego lub programu aktywizacja i integracja we współpracy z gminnymi ośrodkami pomocy społecznej. Liczba bezrobotnych w wieku 50+ w ciągu 2014 r. również się zmniejszyła, ale w znacznie mniejszym stopniu niż ogólna liczba bezrobotnych, bo o 7,1% (2,4 tys. osób). Na skutek tego udział osób w tym wieku wzrósł z 20,9% na koniec 2013 r. do 23% na koniec 2014 r. Należy więc uznać, że podejmowane w stosunku do tej grupy działania aktywizacyjne są niewystarczające.

Wykres 34. Bezrobotni w wieku 50+

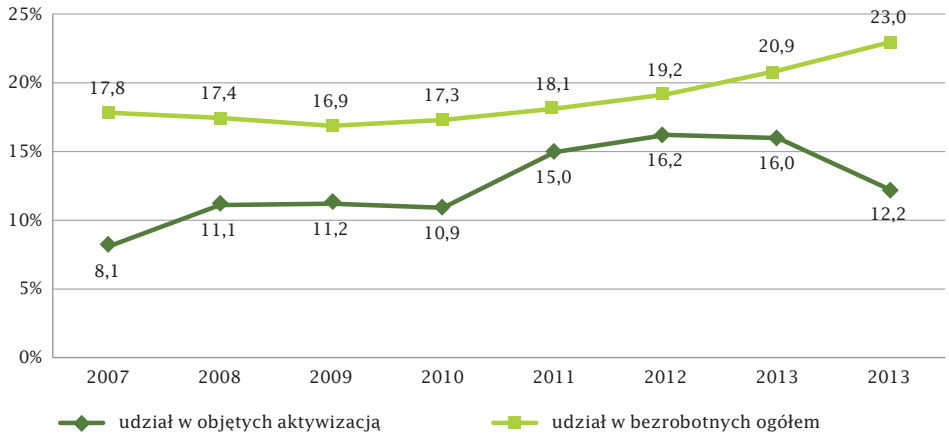

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Powiatowe urzędy pracy wskazują na liczne problemy z aktywizacją osób w wieku powyżej 50. r.ż. Przyczyny tkwią m.in. w braku zainteresowania pracodawców zatrudnianiem osób starszych, które postrzegają często jako mało elastyczne, mniej chętne do zmiany czy podnoszenia kwalifikacji. Niechęć pracodawców wynika też z obawy przed przepisami chroniącymi pracowników przed zwolnieniem w okresie 4 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego. Problemem są też często niskie kwalifikacje tych osób, niskie umiejętności językowe i informatyczne, a także niska motywacja i mała aktywność. Osoby w tym wieku często też nie są już w pełni sprawne, co również utrudnia im pełne uczestnictwo w rynku pracy. Ponadto, jak informują pracownicy powiatowych urzędów pracy, znaczna część bezrobotnych w tym wieku nie jest zainteresowana podjęciem pracy i rejestruje się w powiatowych urzędach pracy tylko w celu nabycia uprawnień do świadczenia przedemerytalnego, zaświadczenia o zarejestrowaniu koniecznego do uzyskania świadczeń pomocy społecznej lub w celu uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego. Potwierdzają to badania. W raporcie NIK z kontroli aktywizacji i przeciwdziałania bezrobociu osób powyżej 50. r.ż. podane zostały wyniki różnych badań i szacunków wskazujące, że w grupie osób w wieku 50+ od 40% do 82% osób nie było zainteresowanych działaniami aktywizacyjnymi ani podjęciem pracy.

W 2014 r. osoby w wieku 50+ korzystały głównie z różnych form wsparcia o charakterze zatrudnieniowym lub quasi zatrudnieniowym, przy czym w dużej mierze cechowały się one niestety niskim prawdopodobieństwem na kontynuację zatrudnienia (roboty publiczne – 14,2%, prace społecznie użyteczne – 20,4%). Co piata aktywizowana osoba w wieku 50+ wzięła udział w stażu, a prawie 9% otrzymało dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Osoby w wieku powyżej 50. r.ż. były także odbiorcami wsparcia oferowanego w obszarze rynku pracy i wykluczenia społecznego w ramach *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki* realizowanego ze środków EFS. Łącznie w okresie 2008–2014 z pomocy w powrocie czy wejściu na rynek pracy oraz z pomocy w integracji społecznej skorzystało 24,6 tys. pozostających bez pracy osób w wieku 50+. Więcej informacji na ten temat znajduje się w raporcie *Kapitał ludzki dla rozwoju*.

Wsparcie osób niepełnosprawnych

Osoby niepełnosprawne są kolejną grupą uznaną w *Ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* za znajdującą się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, ale w tej ustawie nie przewidziano dla tej grupy żadnych dodatkowych, szczególnych rozwiązań. Osoby bezrobotne niepełnosprawne mogą korzystać z usług urzędu oraz form aktywnych finansowanych ze środków Funduszu Pracy na takich samych zasadach jak pozostałe osoby bezrobotne. Dodatkowo w przypadku osób niepełnosprawnych i to zarówno o statusie osoby bezrobotnej jak i o statusie osoby poszukującej pracy powiatowy urząd pracy może zaoferować wsparcie finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON).

W 2014 r. ze wsparcia świadczonego przez powiatowe urzędy pracy skorzystało 1,3 tys. bezrobotnych osób niepełnosprawnych oraz 133 osoby niepełnosprawne poszukujące pracy. Prawie 1/3 niepełnosprawnych objętych wsparciem przez powiatowe urzędy pracy skorzystała z udziału w realizowanych przez nie, w ramach *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki,* projektów systemowych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W porównaniu do 2013 r. zarówno w przypadku liczby aktywizowanych niepełnosprawnych osób bezrobotnych jak i niepełnosprawnych poszukujących pracy miał miejsce spadek. W przypadku niepełnosprawnych osób bezrobotnych jego skala była znaczna – o 20,9% (356 osób). Podobnie jak w przypadku osób w wieku 50+ wiązać to należy ze skupieniem się w 2014 r. w projektach systemowych PUP współfinansowanych ze środków EFS na osobach młodych.

Wykres 35. Liczba niepełnosprawnych osób bezrobotnych objętych aktywizacją przez powiatowe urzędy pracy

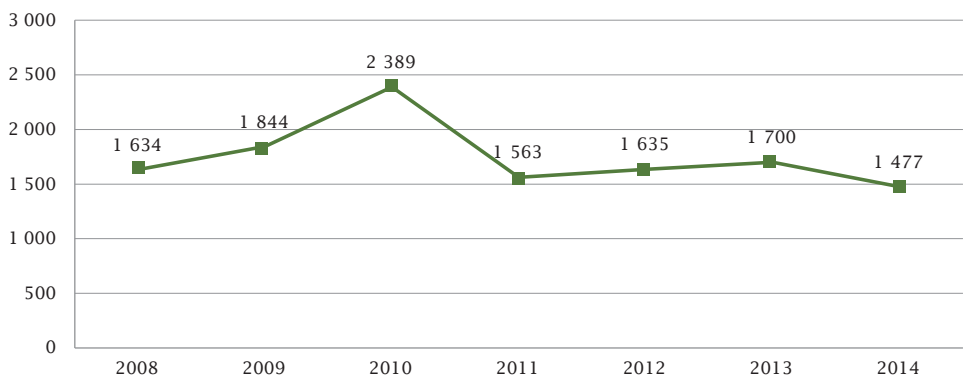

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Zmniejszenie liczebności objętych wsparciem przez powiatowe urzędy pracy bezrobotnych niepełnosprawnych przy jednoczesnym wzroście ogólnej liczby aktywizowanych przełożyło się na zmniejszenie udziału tej grupy w aktywizowanych ogółem. W tym wypadku skala spadku również była znacząca. Odsetek ten w 2014 r. kształtował się na poziomie znacznie niższym niż udział osób niepełnosprawnych w ogólnej populacji bezrobotnych. Oznaczałoby to, że grupa ta mimo posiadania statusu osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy nie otrzymuje wystarczającego wsparcia.

Wykres 36. Bezrobotne osoby niepełnosprawne (%)

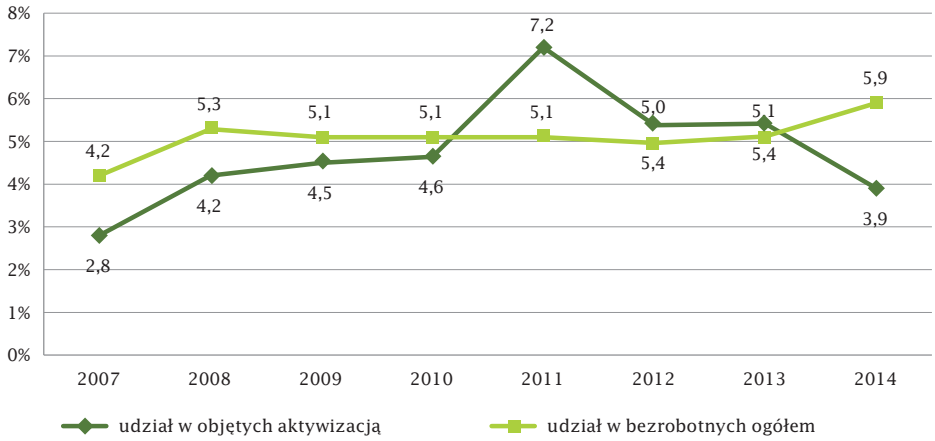

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP Kraków.

Przyczyny problemów z aktywizacją osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w urzędach pracy są podobne, jak zdiagnozowane w odniesieniu do osób bezrobotnych powyżej 50. r. ż., ponieważ udział osób w tym wieku w populacji niepełnosprawnych bezrobotnych jest znaczący, dwukrotnie wyższy niż w całej populacji bezrobotnych. Wiąże się to z tym, że niepełnosprawność często nabywana jest w późniejszym wieku.

W 2014 r. osoby niepełnosprawne najczęściej uczestniczyły w stażach (38,6%), w różnych formach zatrudnienia subsydiowanego (23%) oraz w szkoleniach (11,4%) i pracach społecznie użytecznych (16%). Na dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej zdecydowało się 7,9% aktywizowanych przez urzędy pracy osób niepełnosprawnych.

Osoby niepełnosprawne były także odbiorcami wsparcia oferowanego w obszarze rynku pracy i wykluczenia społecznego w ramach *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki* realizowanego ze środków EFS. Łącznie w okresie 2008–2014 z pomocy w powrocie czy wejściu na rynek pracy oraz z pomocy w integracji społecznej skorzystało 21,2 tys. pozostających bez pracy osób w wieku do 25 lat. Więcej informacji na ten temat znajduje się w raporcie *Kapitał ludzki dla rozwoju*.

Raport *Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna* będący drugą częścią opracowania *Rynek pracy w Małopolsce 2014*, koncentruje się wokół problemu bezrobocia, bierności zawodowej i wykluczenia społecznego w kontekście sytuacji na rynku pracy. Przedstawiono tu charakterystykę wybranych grup osób na małopolskim rynku pracy oraz zaprezentowano oferowane im formy wsparcia.

Raport jest dostępny na stronie internetowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie www.wup-krakow.pl, w zakładce Małopolski rynek pracy.

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie jest instytucją realizującą zadania Samorządu Województwa Małopolskiego w zakresie kreowania polityki rynku pracy. Inicjuje i wspiera skuteczne rozwiązania, które przyczyniają się do realizacji misji WUP Kraków *Kompetentny, wykwalifikowany i pracujący mieszkaniec Małopolski.*

Wydawca: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
plac Na Stawach 1, 30-107 Kraków
tel. 12 428 78 70, faks 12 422 97 85
kancelaria@wup-krakow.pl
www.wup-krakow.pl
ISBN 978-83-63961-58-9
ISBN 978-83-63961-70-1

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY